

DI-LI-SHÜ
地理书

lin
——连

VÆN-KOH KWU-KYING Z-T'I YIU-TIN KÔNG-TSING
万国古今事体有点讲进

Yi-da-li
以大利^[1]

相土所宜利有攸往

以古为鉴动罔不臧

Kyün s
卷四

Yiæ-su lôh-væn nyin
耶稣落凡 1852 年^[2]

NYINGPO
宁波

[1] 现译为意大利

[2] 即公元 1852 年

Di-ih Tsông

第一章

Yi-da-li ting yiu-ming-deo di-fông ziu-z Lo-mô
以大利顶有名头地方就是罗马。

Ing-we tông-ts'u-ts Eo-lo-pô teng Üô-si-üô hyü-to koh-su dzong Da-Ing ih-dzih tao
因为当初子欧罗巴等^[1]亚细亚许多国数，从大英一直到
Üô-lah-pah lin Ah-fi-li-kyüô poh-pin di-fông tu z tao Lo-mô-koh ky'i tsing-kong-go tsæ wô
亚拉伯^[2]，连阿非利加北边地方，都是到罗马国去进贡个。再话

因为现在欧罗巴南边许多地方，连墨西哥等南亚美利加箇星
乌碎^[3]，都是尊重罗马教皇。若是弗晓得罗马国古时节^[4]等
今难间^[5]事体，恐怕连箇星许多别国事体也拢总舡大里明白个。

[1] 和；跟。现代宁波话说「搭」

[2] 现译为阿拉伯

[3] 地方

[4] 时候

[5] 现在

以大利苗子^[1]是何里乌碎来个，书里呒得话的。但是古时节有
许多希腊人迁到以大利等西基里^[2]庵间。箇拉罗马说话等乡方
箇星，有许多是等希腊相像个。

[1] 土著

[2] Sicily，现译为西西里

Tsih-jü næn-kæn Si-pin c'ü-c'ü di-fōng yüong-go z-ngæn tu z tso yang-shih-go kyiao-leh Lo-mô-z
即如难间西边处处地方用个字眼都是做样式个，叫勒罗马字。
但是箇号字并弗是罗马地方出个。本来都是希腊地方借来个，不过
样式有点改过，但是一大半等希腊字做样式个。据希腊人话，箇星
字眼是一个腓尼基人——名字叫勒加达摩斯^[1]——带过来个。

[1] Κάδμος，现译为卡德摩斯。希腊神话人物，传说是他将腓尼基字母传入希腊

Dæn-z ing-we Fi-nyi-kyi veng-li teng shih-wō tu teng Yiu-t'æ-koh di-fōng ih yiang-go tsæ-wō
但是因为腓尼基文理等说话都等犹太国地方一样个，再话
Hyi-lah-z yiang-shih da-kæ teng kwu-z-tsin Hyi-pah-læ-z ts'ō-feh-to siang-mao ka wō-ky'i-læ Si-pun-pin yiu
希腊字样式大概等古时节希伯来字差弗多相貌。介话起来西半边有
keh'-ao Lo-mô-z jih-dzæ ky'ü-leh Fi-nyi-kyi teng Yiu-t'æ-koh nying
箇号罗马字实在亏了腓尼基等犹太国人。

Ing-we Lo-mô nyiny læ-tih pa-go bu-sah peng-læ z teng Hyi-lah nyiny læ-tih pa-go tso bu-sah
因为罗马人来的拜个菩萨[1]，本来是等希腊人来的拜个做菩萨
go peh-ko ming-z kōh-yiang tsæ-wō Lo-mô veng-li teng kyiao-meng tu z Hyi-lah lah
个，不过名字各样。再话罗马文理等教门，都是希腊拉
tsia-ko-læ-go keh-lah keh sing z-t'i yia feh-pih ling-nga tsæ kōng de
借过来个。箇拉箇星事体也弗必另外再讲了。

[1] 神仙

Dzong Yiæ-su yi-zin nyi-sæn-pah nyin Ih-dzih tao næn-kæn Lo-mô-koh z-t'i ah-lah wa neng-keo
从耶稣以前二三百年一直到难间，罗马国事体阿拉还能够
hyiao-teh dziang-si ziah-z tsæ pi keh-go zōng-zin z-t'i ing-we shü ky'üih-go vu-dzong k'ao-kyiu teng
晓得详细。若是再比箇个上前事体，因为书缺个，无从考究，等
Hyi-lah z-t'i ih-nyang-go yia tu yiu-tin yi-hyü yi-jih-go
希腊事体一样个，也都有点又虚又实个。

Yiæ-su yi-zin nyin wō yiu ih-go gyiang-dao wōng ming-z kyiao-leh Lo-mô-lu keh
耶稣以前 752 年，话有一个强盗王，名字叫勒罗马鲁[1]：箇
Lo-mô dzing-ts z gyi tsöh go Ka z'-eo dzing-ts ti-ti gyi ah-di c'ü-siao gyi kah dzing-ts
罗马城子是其筑个。介时候城子低低。其阿弟取笑其，格城子
t'iao-ko-ky'i-de keh Lo-mô-lu ziuh sang-ky'i coh ah-di do-læ tang-sah-de Keh-go z-t'i yia z
跳过去了。箇罗马鲁就生气，捉阿弟驮来打煞了。箇个事体也是
yü-sin ih-go ziao-deo ts-tin tsiang-lae Lo-mô-nying coh-kwun dong ken-ko dzing-t'ong yiu tang-tsiang
预先一个兆头，指点将来罗马人只管动干戈，长通[2]有打仗
z-t'i
事体。

[1] Romulus，现译为罗慕路斯。传说中罗马城的创建者

[2] 常常

Keh-pæn ts'ao-k'eo lao-nyüing m-neh s-deh-lön-ky'ün nying-kō tu feh k'eng tsiang zì-gō nöñ he-peh
箇班草寇老娘呒得，四凸乱圈[1]人家都弗肯将自[2]个因许拨
gyi-lah tso lao-nyüing keh-lah Lo-mô-nying ziuh ts'eng-c'ih ih-go kyi-kao læ iah-ding ih-go nyih-ts pa
其拉做老娘。箇拉罗马人就忖出一个计较[3]来，约定一个日子，摆

ih-zo le-dæ ziu ts'a-ky'i ts'ing s-gying s-yün keh-sing nying tu læ k'en
一座擂台，就差去请四近四远箇星人都来看。

[1] 到处

[2] 自己，现代宁波话说「自家」

[3] 计策

Ziu yiu hyü-to nen-nyü lao-siao long-ts'ong-tseo-long-læ tsing hao læ-kæn k'en z'-eo hweh-r-jün yiu
就有许多男女老少拢总走拢来。正好来间看时候，忽然有
ih-do-pæn nying tseo-c'ih-læ tsiang keh-sing do-kwu-nyiang yiu-yü-peh-dzing long-ts'ong ts'iang-leh ky'i de
一大班人走出来，将箇星大姑娘有余不剩，拢总抢了去了。

Ts'iang-ky'i ts'-eo keh-sing tso ah-tia cü-kwu ziu ky'i-leh ping ky'i kyi gyi Keh-sing Lo-mô-nying ziu læ
抢去之后，箇星做阿爹主顾就起了兵，去救其。箇星罗马人就来
nying-ts'ih Liang-pin dzing-shü tu pa-k'æ kw'a iao kao-tsin z'-eo keh-sing ts'iang-ky'i-kæn nyü-nying tu
迎接。两边阵势都摆开。快要交战时候，箇星抢去间女人都
tseo-c'ih-læ peng tao tōng-cong-nyiang ky'ün liang-pin dō-kō 'o-ts z-de Gyi wō feh-leng 'ah-li
走出来奔到当中央，劝两边大家和止是了。其话：「弗论何里
ih-pin tang-ying ah-lah pih-ding tu yiu sōng-sing ziah-wō ah-lah peng-di-nying tang-ba shih-wō k'o-lin
一边打赢，阿拉必定都有伤心。若话阿拉本地人打败说话，可怜
ah-lah ziu m-neh ah-tia ziah-wō Lo-mô-nying tang-ba shih-wō k'o-lin ah-lah ziu iao tso kwu-sōng lao-nyüing
阿拉就呒得阿爹。若话罗马人打败说话，可怜阿拉就要做孤孀老娘
de 了。」

Liang-pin nying t'ing-meng keh-kyü shih-wō ziu dō-kō 'o-moh de dzong-ts'-ts'-eo 'eh-tæn-long
两边人听闻^[1]箇句说话，就大家和睦了。从此之后合带拢
tso-kō-sang ziang zi-kō nying ka kōng-deh-læ
做家生，像自家人介讲了来。

[1] 听见，现代宁波话说「听明」

Keh Lo-mô-lu [1] tso nyin wōng-ti Lo-mô-lu si-ko-ts 'eo keh-sing cü-'eo ziu
箇罗马鲁^[1]做 37 年皇帝。罗马鲁死过之后，箇星诸侯就
long-gyün feh k'eng tsæ lih wōng-ti dæn-z pah-sing coh-kwun feh t'a-bing keh-sing cong cü-'eo yia feh
弄权，弗肯再立皇帝。但是百姓只管弗太平，箇星众诸侯也弗
neng-keo djü-ah gyi-lah ziu dō-kō siang-liang kong-kyü ih-go dzæ-dzing hao-tin cü-kwu ming-z kyiao-leh
能够治压其拉，就大家商量，公举一个才情好点主顾，名字叫勒
Nu-mô tso wōng-ti
努马^[2]，做皇帝。

[1] 原文错印为 Lo-mo-lu

[2] Numa Pompilius, 罗马王政时期第二任国王

Keh-go Nu-mô yiu-tin ziang Hyi-lah-koh So-leng ka-go tso-nying yi ts'ong-ming yi kong-dao Gyi
箇个努马有点像希腊国梭伦^[1]介个，做人又聪明又公道。其
sing-tsôh-c'ih hyü-to lih-fah læ wô z teng ih-go sin-nying dô-kô siang-liang-ts tso-go deh-we hao s-teh
新作出许多律法来，话是等一个仙人大家商量仔做个，特为好使得
pah-sing-lah yü-kô k'eng i-djong-gyi
百姓拉愈加肯倚重其。

[1] Σόλων。古希腊改革家、政治家

Ping-ts'ia ing-we gyi hyiao-teh væn-pah tso nyding z tsong iao yiu ih-pin dziah-gæ sing-li pih iao yiu-tin
并且因为其晓得凡百做人，是总要有一边着戤，心里必要有点
p'ô-gyü keh-lah gyi eo pah-sing-lah kying-djong hyü-to bu-sah tsih z feh-hyü gyi-lah su-c'ih bu-sah-go
怕惧，箇拉其讴百姓拉敬重许多菩萨，只是弗许其拉塑出菩萨个
siang-mao læ
相貌来。

'Eo-deo kah-pih yiu ih-koh teng Lo-mô læ-tih tang-tsiang Liang-ts ping-mô we-long yi-kying kw'a iao
后头隔壁有一国，等罗马来的打仗。两支兵马会拢，已经快要
kao-tsin de tsiang-kyüing ing-we feh-sô-teh sông-diao hyü-to nyding gyi wô shü-ying ni nyün-z
交战了。将军因为弗舍得丧掉许多人，其话：「输赢呢，原是
bu-sah tso-cü-go ah-lah neng-k'o liang-pin kôh-nying t'iao-shün sän-go ing-yüong dô-kô te-siu bih
菩萨做主个，阿拉能可两边各人挑选三个英雄，大家对手趨
kao-ti ziah-z ng-lah keh-pin ying-de shih-wô ah-lah döng-pin mô-zöng ziu sia 'ong-shü deo-voh
高低^[1]。若是尔拉^[2]箇边赢了说话，阿拉荡边马上就写降书投伏
ng-lah
尔拉。」

[1] 较高下

[2] 第二人称复数，现代宁波话说「僚」

Ü-z-wu Lo-mô-nying ziu t'iao-shün sän-go cü-kwu z sän hyüong-di ming-z kyiao-leh
于是乎罗马人就挑选三个主顾，是三兄弟，名字叫勒
Ho-læ-si keh-deo pun-pin yia t'iao-shün sän-go hao-lao yia z sän-hyüong-di ming-z kyiao-leh
诃莱西^[1]，箇头半边也挑选三个好佬也是三兄弟，名字叫勒
Kwu-læ-si
古莱西^[2]。

[1] Horatii

[2] Curiatii

Keh loh te-siu   kyi-jün dong-siu kao-tsin   kôh-nying hyin-c'ih gyi-go peng-z læ   ng ih tao   ngô
箇六对手，既然动手交战，各人显出其个本事来。尔一刀，我
ih ts'iang   tsin zōng ih t'ong   ziu yiu liang-go   Ho-læ-si   yi-kying   teng-z-li   peh keh-pin tang-sah-de   dæn-z
一枪，战上一通，就有两个诃莱西已经登时里拔箇边打煞了。但是
keh-pin sən-hyüong-di yia 'o-sæn tu yi-kying ziu-sōng-liao de   Dông-pin keh-go   Ho-læ-si   ih-k'en ziu yüong zōng
箇边三兄弟也和三都已经受伤了了。荡边箇个诃莱西一看就用上
ih-kyi   kô-hyi-deo   sön tang ba-tsiang tseo-de   Keh-pin sən-hyüong-di ih-k'en-gyi tao-siang dao-tseo de   hyüih-sing
一计，假戏头算打败仗走了。箇边三兄弟一看其倒想逃走了，血心
feh k'eng hyih gyi   ziu 'o-sæn cü-kwu 'eo-pe kying-kying tse-zōng ky'i   Lo-mô-nying ih-k'en keh sih-shü feh-ziang
弗肯歇其，就下三主顾后背紧紧追上去。罗马人一看箇式势弗像
de ni   keh-pin k'en-ts t'ao-z yi-kying ying tao-siu de   feh teh-cü keh-go   Ho-læ-si deo-nyin-cün
了呢，箇边看仔讨是已经赢到手了。弗得知箇个诃莱西头扭转
ih-k'en-zin-deo   ih-go   Kwu-læ-si   yi-kying ts'ô yiu-'æn lu   kw'a iao tse-djöh kw'a de   ing-we keh-go
一看，前头一个古莱西已经差有限路，快要追着快了，因为箇个
cü-kwu sōng læ-leh ky'ing-k'o   yi pi keh liang-go peng leh kw'a   keh-lah gyi sin ken-djöh   Keh Ho-læ-si
主顾伤来勒轻可，又比箇两个奔勒快，箇拉其先赶着。箇诃莱西
tæn-teng gyi kw'a gying-long-læ   ziu dzong-sin tao-peng-cün-læ   c'ih-gyi-peh-i di-ky'i siu z-ka ih-tao tsiang
单等其快近拢来，就从先倒奔转来，出其不意提起手是介一刀，将
gyi sing-ming kyih-ko de   Di-nyi cü-kwu læ   yia peh gyi sah-diao de   Di-sæn cü-kwu peng-læ z yi-kying
其性命结果了。第二主顾来，也拨其杀掉了。第三主顾本来是已经
ziu-leh djong-sōng-liao   ken-djöh gyi tsing-tsing hō-hen   iao tang-gyi-ying z mæn-sang-lih-go   ping-ts'ia lin-tsih
受了重伤了，赶着其真真呵鼾，要打其羸是蛮省力个，并且连即
tang tu yia hao-vong teng gyi tang de   Keh-pin nyng sin deo-'ong de   'eo deo pöng-dzu Lo-mô nyng tao bih-c'ü
打都也好留等其打了。箇边人先投降了，后头帮助罗马人到别处
ky'i tang-tsiang   dæn-z ing-we sing-siang iao tso-li-t'ong-nga-koh   keh-lah Lo-mô nyng tsiang gyi-lah di-föng
去打仗，但是因为心想要做里通外国，箇拉罗马人将其拉地方
t'ong-sing mih-diao-de

Meng-go shih-wô

问个说话

Yi-da-li læ 'ah-li   Lo-mô-koh læ 'ah-li   Dza-we Lo-mô-koh z-t'i sön veng-nga pi bih-koh
以大利来何里？罗马国来何里？ 咋会罗马国事体算分外比别国
 iao-kying ni   Yi-da-li bao-z deng-kæn nying z 'ah-li læ go   Lo-mô shih-wô teng z-ngæn hao tso bing-kyü
要緊呢？以大利暴时庵间人是何里来个？ 罗马说话等字眼好做凭据
 feh   Lo-mô-z peng-læ z 'ah-li c'ih-go   Lo-mô veng-li teng kyaiao-meng   bu-sah keh-sing   dza-we
弗？罗马字本来是何里出个？ 罗马文理等教门、菩萨箇星， 咋会
 hao-vong ling-nga tsæ kóng de   Lo-mô-koh zōng-zin kwu-z ah-lah neng-keo k'ao-jih feh   Lo-mô dzing-ts z
好留另外再讲了？ 罗马国上前故事阿拉能够考实弗？ 罗马城子是
 jü cöh-go   Kyi-z cöh-go   Lo-mô nying zin-deo dæ lao-nyüing yüong soh-go kyi-kao   Lo-mô-lu
谁[1]筑个？ 几时筑个？ 罗马人前头抬老娘用啥个计较？ 罗马鲁
 si-ko-ts-'eo   jü tsih-we   Gyi tso-nying 'o-jü yia   Ka z-'eo yiu dza-go tang-tsang z-t'i
死过之后谁即位？ 其做人何如呀？ 介时候有咋个打仗事体？

[1] 现代宁波话说「啥人」

Di Nyi Tsông

第二章

Yiæ-su-yi-zin   nyin yiu ih-go wông-ti   ing-we gyi wông-ti tso-leh wâ   cong cü-'eo teng cong
耶稣以前 409 年有一个皇帝，因为其皇帝做勒坏，众诸侯等众
 pah-sing ziu tsang gyi fi-diao   'eo-deo lih liang-go Tsong-kwun   ziang Üô-tin di-föng tsong-kwun ts'ô-feh-to
百姓就将其废掉[1]。 后头立两个总管，像雅典地方总管差弗多
 gyün-ping   yia z ih-nyin ih-zing
权柄，也是一年一任。

[1] 国王塔克文被废，罗马王政时代结束，发生于公元前 509 年，此处原文
年份有误

Yiu ih-go tsong-kwun ming-z kyiao-leh Peh-lu-to   gyi yiu liang-go ng-ts   t'eo-bun tang-sön
有一个总管名字叫勒不鲁多[1]，其有两个儿子，偷伴[2]打算
 dzing-gyiu iao siang wæn-we-cün zin-deo fi-diao-go cü-kwu   tsæ lih gyi tso wông-ti   Peh-lu-to teh-cü ziu
仍旧要想挽回转前头废掉个主顾，再立其做皇帝。 不鲁多得知，就
 tsiang gyi liang-go ng-ts tu ding gyi si-ze   ping-ts'ia wa iao k'ô gyi læ tao zi-go tông-min-zin sah-gyi-diao
将其两个儿子都定其死罪，并且还要柯其来到自个当面前杀其掉。
 Keh z æ-sih koh-kô pi zi-go ng-ts wa æ-sih
箇是爱惜国家比自个儿子还爱惜。

[1] Lucius Junius Brutus, 罗马共和国第一任执政官

[2] 偷偷地；暗地里

'Eo-deo yiu ih-go cü-'eo ming-z kyiao-leh Ko-li-o-læn ing-we pah-sing-lah tsiang gyi c'ong-kyüing
后头有一个诸侯名字叫勒哥里倭兰^[1]，因为百姓拉将其充军
de keh-lah gyi hyüih-sing siang pao-dziu Gyi tseo tao ih-go dih-koh di-föng ky'i t'iao-so ky'ün gyi-lah
了，箇拉其血心想报仇。其走到一个敌国地方去挑唆，劝其拉
fah-ping ky'i vah Lo-mô di-föng Ing-we keh-go Ko-li-o-læn peng-z hao tsæ-wô yi-z ts'ih-ts'-ts'ih-'eng
发兵去伐罗马地方。因为箇个哥里倭兰本事好，再话又是切齿切恨
teng Lo-mô nying yiu ün-ky'i keh-lah 'ô-kô keh-sing nying ziu nyiang gyi pô-sæ Keh Ko-li-o-læn ziu
等罗马人有怨气，箇拉下家箇星人就让其把帅。箇哥里倭兰就
ta-ling ih-do-de ping-mô tao-Lo-mô-koh læ sing-shü li-'æ-leh-kying Yi-kying kw'a tao-de keh-sing
带领一大队兵马到罗马国来，声势厉害勒紧。已经快到了，箇星
Lo-mô-nying ky'ih-hoh de ziu ts'a hyü-to cü-'eo teng da-fu ky'i gyiu-k'eng gyi Ko-li-o-læn tsih-i feh
罗马人吃惱了，就差许多诸侯等大夫去求恳其。哥里倭兰执意弗
t'ing ih-ngæn feh ts'æ gyi-lah 'eo-deo yi ts'a ih-do-pæn tsi-s ky'i yia dzing-gyiu feh-siang ken Ka
听，一眼弗睬其拉。后头又差一大班祭司去，也仍旧弗相干。介
z'-eo Ko-li-o-læn ping-mô yi-kying tao-leh Lo-mô dzing-nga ts'ô-feh-to iao p'o-tsing kw'a-de ziu yiu
时候哥里倭兰兵马已经到了罗马城外，差弗多要破进快了。就有
ih-do pæn nyü-nying c'ün-leh su i-zöng tseo-c'ih-læ Ling-deo cü-kwu ziu-z Ko-li-o-læn zi-go
一大班女人穿勒素衣裳，走出来。领头主顾（就是哥里倭兰自个
ah-nyiang teng gyi zi-go lao-nyüing ling-leh ih-do-pæn nyü-nying ziu læ gyi-go min-zin gyü-tæn-löh
阿娘等其自个老娘）领勒一大班女人，就来其个面前跪带落，
k'eh-deo li-pa gyiu gyi k'o-lin gyi peng-di pah-sing Ko-li-o-læn ih-k'en tông-feh-ky'i tsih hao z-ka
磕头礼拜，求其可怜其本地百姓。哥里倭兰一看挡弗起，只好是介
wô Ah-nyiang Lo-mô di-föng jih-dzae ky'ü-leh ng kyiü-cün go tsih-z ngô tso ng-ts cü-kwu sing-ming
话：「阿娘，罗马地方实在亏了尔救转个，只是我做儿子主顾性命
z ih-ding næn-pao de Gyi ziu feng-fu siu-'ô ping-mô t'e-cün-ky'i dæn-z keh-pæn ping-mô tu ün-sing
是一定难保了。」其就吩咐手下兵马退转去，但是箇班兵马都怨声
mun-dao feh dzing-nyün k'ong-siu-læ k'ong-siu ky'i tseo-tao pun-lu-zöng ông tsao-tsao tsiang Ko-li-o-læn sah-diao
满道，弗情愿空手来空手去，走到半路上快早早将哥里倭兰杀掉
de 了^[2]。

[1] Gnaeus Marcius Coriolanus, 罗马将军

[2] 本段讲述罗马-沃尔西战争（公元前 491-488 年）期间的一个传说

Keh yi z tso ah-nyiang cü-kwu æ-sih peng-koh pi zi-go ng-ts wa yü-kô æ-sih yia-z tso
箇又是做阿娘主顾爱惜本国比自个儿子还愈加爱惜。也是做
ng-ts cü-kwu hyiao-jing k'eng t'ing ah-nyiang-go shih-wô pi zi-go sing-ming wa yü-kô dziah-djong
儿子主顾孝顺，肯听阿娘个说话，比自个性命还愈加着重。

'Eo-deo yiu ih-go nga-koh-wông dzong poh-pin ka tang-tsing Lo-mô di-fông læ Shü-li wô ka
后头有一个外国王从北边介打进罗马地方来^[1]。书里话，介
z'-eo yiu ih-go nying ming-z kyiao-leh Si-vo-la tao keh-pin ying-dza-li ky'i 'ang-ts' fæn-cün peh
时候有一个人，名字叫勒西伏刺^[2]，到箇边营寨里去行刺。反转拨
'ô-kô k'ô-djôh de Keh nga-koh-wông ziu meng gyi z jü ts'a-læ-go eo gyi tsiao-c'ih dong-meo cü-kwu
下家拘着了。箇外国王就问其，是谁差来个，讴其招出同谋主顾
ming-z læ Ziah yiu pun-kyü hyü-wô lih-k'eh ziu tsiu-coh ng-go sing-ming Keh Si-vo-la ziu
名字来：「若有半句虚话^[3]，立刻就周捉尔个性命。」箇西伏刺就
sing-k'æ zi-go jing-tsah siu fông-leh ho-lu li 'o-tsah siu me-lôh-de min-k'ong ih-ngæn feh pin-seh
伸开自个顺只手，放勒火炉里，和只手焜落了，面孔一眼弗变色。
Keh nga-koh wông ih-k'en gyi tæn-ts ka do ziu fông-leh gyi de Gyi wô Dzing-ng-dzing feh sah ngô
箇外国王一看其胆子介大，就放了其了。其话：「承尔情弗杀我，
næn-kæn ngô lao-jih wô-hyiang-ng-dao ziang ngô keh-cü-ka-go nying yiu sæn-pah long-tsong vah-tsiu-ko-liao
难间我老实话向尔道，像我箇株介个人有三百，拢总罚咒过了，
ky'i-hyüih-sing iao meo-sah ng-noh ng zi yüong bông-be Keh wông-ti ih t'ing ziu ky'i hoh tæn-ts
起血心要谋杀尔侬，尔自用防备。」箇皇帝一听就吃惱，胆子
'en-de lin-mông ziu t'e ping
塞了，连忙就退兵。

[1] 公元前 508 年，罗马与 Clusium 的战争

[2] Gaius Mucius Scaevola，罗马传说中的英雄

[3] 谎话。现代宁波话说「乱话」

Meng-go shih-wô

间个说话

Lo-mô-ning we soh-ko z-t'i teng wông-ti fi-diao-de Dza-go kyiao-leh tsong-kwun Peh-lu-to we-leh
罗马人为啥个事体等皇帝废掉了？咋个叫勒总管？不鲁多为了
dza-go z-t'i teng gyi zi-go ng-ts sah-diao de Ko-li-o-laen z-t'i dza-go Si-vo-la z-t'i
哪个事体等其自个儿子杀掉了？哥里倭兰^[1]事体哪个？西伏刺事体

dza-go
昨个？

[1] 原文错印为 Ko-li-ô-læn.

Di sæn Tsōng

第三 章

Ah-fi-li-kyüö poh-pin Deh-nyi-s di-föng tōng-ts'u-ts yiu ih-t'ah do-mô-deo di-ming kyiao-leh
阿非利加北边，突尼斯地方，当初子有一堵大码头，地名叫勒
Kyüö-da-gyi z Fi-nyi-kyi nying ts'in tao keh u-sen deng ky'i-deo go
迦大其^[1]，是腓尼基人迁到箇乌碎庵起头个。

[1] Carthage, 现译为迦太基

Ing-we keh-sing Fi-nyi-kyi nying tæn-kóng c'ih-meng nga-hyiang tso sang-i keh-lah Kyüö-da-gyi di-föng
因为箇星腓尼基人担纲出门外乡做生意。箇拉迦大其地方
sang-i tao yia heng nao-nyih ziu-z ping-mô keh-sing nying-shü yia gyiang-leh nying-kô-go Gyi-lah iu hyü-to
生意倒也很闹热。就是兵马箇星人势也强勒人家个。其拉有许多
nyin-dæ tao Si-kyi-li di-föng læ-kæn tang-tsiang Si-kyi-li iu ih-go wông-ti ming-z kyiao-leh
年代到西基里地方来间打仗。西基里有一个皇帝名字叫勒
Üö-gö-to-gyi-li sing-siang c'ih-gyi-peh-i fæn-cün keh-hyiang ky'i vah Kyüö-da-gyi Ih tao
亚伽多奇利^[1]，心想出其不意，反转箇向去伐迦大其。一到
keh-deo ping-mô kyi-jün zöng-ngen ziu föng-ho tsiang zi-go jün tu siao-diao de s-teh siu-ô ping-mô
箇头，兵马既然上岸，就放火将自个船都烧掉了，使得手下兵马
tsih-yiu tsing-lu m-neh t'e-lu tæn-ts tsih-we yü-kô do sing-shü tsih-we veng-nga iu唐 zöng s-nyin
只有进路呒得退路，胆子只会愈加大，声势只会分外勇。打上四年
kong-fu dzong-sin kyü de 'Eo-deo Kyüö-da-gyi nying teng Si-kyi-li hyü-to di-föng tsing-voh de yi tang-tsing
功夫从先归了。后头迦大其人等西基里许多地方征服了，又打进
Si-pæn-yüö di-föng
西班牙地方。

[1] Ἀγαθοκλῆς, 叙拉古国王, 公元前 310 年登陆北非进攻迦太基本土

Kyüö-da-gyi ing-we z-ka hying-wông yi z teng Lo-mô ts'ô iu-'æn lu keh-lah Lo-mô-nying yi
迦大其因为时介兴旺，又是等罗马差有限路，箇拉罗马人又
yiu-tin gyü-dæn gyi yi ky'i-gyi-feh-ko ziu zing-z-ts'ao-nao wô z Kyüö-da-gyi 'æn-tsao-ts s-'ô iu
有点惧惮其，又气其弗过，就寻事吵闹，话是迦大其闲早子私下有

pōng-ts'eng gyi-lah dih-koh de   ziū ky'i-leh-ping ky'i vah Kyūō-da-gyi sō tsing-voh-go Si-kyi-li di-fōng
帮衬其拉敌国了，就起了兵去伐迦大其所征服个西基里地方。

Loh-lu-li kao-tsin z Lo-mô ping-mô hao   dān-z ing-we Lo-mô-nying ih-hyiang z yüong jün yüong feh kwæn
陆路里交战是罗马兵马好，但是因为罗马人一向是用船用弗惯，

keh-lah se-s-li kao-tsin z Kyūō-da-gyi hao   Lo-mô-nying ziū ts'eng-c'ih ih-go fah-ts læ tsah-tang-tsah
箇拉水师里交战是迦大其好。罗马人就忖出一个法子来，只打只

jün-li liang-pin tu yüong keo-ts   hao tsiang 'ō-kō jün tsah-lao-ts   ping-mô ziū hao jün-ko-jün
船里两边都用钩子，好将下家船扎牢仔，兵马就好船个船

ko-te-ko tang-tsiang ziang ngen-zōng ih-yiang-go
过对过，打仗像岸上一样个。

Lo-mô-nying ky'ü-leh keh-go kyi-kao   di-nyi-vah teng Kyūō-da-gyi kao-tsin ziū do-nyiang [1] tang-ying de
罗马人亏勒箇个计较，第二伐等迦大其交战就大样[1]打赢了，

'eo-deo ziū ko-hæ tang-tsing Kyūō-da-gyi di-fōng ky'i   dzing-gyiu tang ih-dzing ying ih-dzing tsing-hao kw'a iao
后头就过海打进迦大其地方去，仍旧打一阵赢一阵，正好快要

p'o-tsing Kyūō-da-gyi   kōng-kōng yiu ih-ts kyiу-ping dzong Lah-ko-nyi-üô ka
破进迦大其城里 dzing-li 介 ka 时候 z-eo，刚刚有一支救兵从拉戈尼亞[2]介

læ Kyūō-da-gyi cong-ping ziū nyiang Hyi-lah-go tsiang-kyüing pô-sæ tang-zōng ih-dzing ziū ying de ping-ts'ia
来。迦大其总兵就让希腊个将军把帅，打上一阵就赢了；并且

lin Lo-mô tsong-kwun teng hyü-to kong-ts siao-yia keh-sing   tu lo-liah læ de Dæn-z 'eo-deo ing-we
连罗马总管等许多公子少爷箇星，都掳掠来了。但是后头因为

se-s-li kao-tsin yi tang ba-tsiang dzing-nyün deo-'ōng Lo-mô ky'i tsing-kong
水师里交战又打败仗，情愿投降，罗马去进贡。

[1] 极大地

[2] Λακωνία。

Yiæ-su yi-zin nyin tang ky'i tang zōng nyin kong-fu dzih-tao Yiæ-su yi-zin nyin
耶稣以前 264 年打起，打上 23 年功夫，直到耶稣以前 241 年

dzæ-s kōng-'o
才始讲和[1]。

[1] 第一次布匿战争

Kōng-'o ts-'eo deng zōng nyin kong-fu dzong-sin shih-iah ky'i-leh ping ky'i vah Si-pæn-yüô ih-t'ah
讲和之后庵上 22 年功夫从先失约。起了兵去伐西班牙一墳

di-fōng z teng Lo-mô lih-iah ko-liao-go tsiang gyi-lah lo-liah de Ka-z-'eo nyün-sæ ming-z
地方——是等罗马立约过了个——将其拉掳掠了。介时候元帅名字

kyiao-leh Hen-nyi-pô peng-z yia hao tæn-ts yia do Gyi kyiu-shü keh-nyin ah-tia ziū eo gyi vah
叫勒汉尼巴[1]，本事也好，胆子也大。其九岁箇年，阿爹就讴其伐

ih-go tsiu üong feh mōng-kyi Lo-mô-nying-go ün-ky'i keh-lah gyi tsiang keh-t'ah di-fōng lo-liah ts-'eo ziū
一个州，永弗忘记罗马人个怨气，箇拉其将箇墳地方掳掠之后，就

diao-dong ping-mô ky'i vah Lo-mô di-fông ky'i   Lu-zōng ko ih-zo ting-kao sän   sän-teng s-kyi yiu-shih-go
调动兵马去伐罗马地方去。路上过一座顶高山，山顶四季有雪个，
lin-tsih cöh-za go lu tu m-neh   feh-tsiao-dza nän tseo   liang-ts'ao yi ky'üih   tsæ-wô i-lu yiu mæn-nying
连即斫柴个路都呒得，弗照咋难走，粮草又缺，再话依路有蛮人
do-leh ngæ-do-do zah-deo   kah-deo-kah-nao k'ang-löh-læ   pih ky'iao-leh tang gyi t'e
驮了呆大大^[3]石头，夹头夹脑措落来，必巧^[2]了打其退。

[1] Hannibal Barca, 现译为汉尼拔·巴卡。迦太基军事家、战略家

[2] 需要

[3] 很大的

Dæn-z Hen-nyi-pô siu-'ô ping-mô jih-lin kwæn-liao   lang-nyih tu tông-leh-ky'i   yang-seh
但是汉尼巴手下兵马习练惯了，冷热都当^[1]勒起，样色
feh-p'ô-go Lo-mô-nying ih-ngæn feh-neng-keo ti-tông
弗怕个。罗马人一眼弗能够抵挡。

[1] 承受

Hen-nyi-pô læ Yi-da-li di-fông læ-kæn jih-loh-nyin kong-fu   ping-mô peh gyi mih-diao feh-tsiao [1]
汉尼巴来以大利地方来间十六年功夫，兵马拨其灭掉弗照
to-siao Yiu ih tsao tsiang Lo-mô sän-go tsong-kwun lin   ping-mô t'ong-sing sah-diao   se-tsih gyi
多少。有一遭将罗马三个总管连 7,0000 兵马统性杀掉，虽即其
zi-go ping-mô công sön-ky'i læ tsih-yiu   peh-kô tsih sön-leh   ny ing
自个兵马掌算起来只有 5,0000，不加只伤了 6,000 人。

[1] 「知晓」合音

Ka z'-eo ziah-z ts'ing-ts' kyi-we ze-siu ky'i we-djü Lo-mô dzing-ts   'ôh-tsia p'o-leh tsing yia
介时候若是趁此机会随手去围住罗马城子，或者破勒进也
vi-k'o-cü Dæn-z k'o-sih gyi ts'ia-kwu lo-liah bih-go do mō-deo   deng ping læ ih-t'ah ting væn-wô
未可知。但是可惜其且顾掳掠别个大码头，屯兵来一墇顶繁华
di-fông di-ming kyiao-leh Kah-pu-üô Gyi siu-'ô ping-mô pao-pao nön-nön keo-ky'üoh keo-yüong kw'a-weh ko
地方，地名叫勒格布亚^[1]。其手下兵马保保暖暖够吃够用快活过
nyih-ts mæn-mæn sing yia sän-de tæn-ts yia siao-de vu-nyih-ts z-jün yia tsih-we yü-kô
日子，慢慢心也散了，胆子也小了，武艺子^[2]自然也只会愈加
no-ziah-de teng tseo-ko shih-sæn keh-ts ping-mô da feh-siang-dong Tsæ-wô ka z'-eo yiu Lo-mô da-tsiang
懦弱了，等走过雪山箇支兵马大弗相同。再话介时候有罗马大将
ming-z kyiao-leh Si-pi-yang yüong ih-go kyi-kao fæn-cün keh-hyiang ky'i vah Kyüô-da-gyi di-fông
名字叫勒西庇杨^[3]用一个计较，反转箇向去伐迦大其地方。

Kyüô-da-gyi wöng-ti teng cong da-dzing lih-k'eh ziu ts'a fi-pao
迦大其皇帝等众大臣立刻就差飞报， eo Hen-nyi-pô kw'a-kw'a cün-læ kyi peng-koh
要緊。箇虽即是汉尼巴弗舍得个，但是因为势道是介， feh-teh feh
cün-ky'i 'Eo-deo teng Si-pi-yiang kao-tsin tang-leh ba-tsiang Kyüô-da-gyi nying dzong-sin deo-'ong vah-c'ih
转去。后头等西庇杨交战，打了败仗，迦大其人从先投降，罚出
hyü-to nying-ts Ing-we Lo-mô-nying iao gyi-lah tsiang Hen-nyi-pô song-ko-læ keh-lah gyi dao-næn tao
许多银子。因为罗马人要其拉将汉尼巴送过来，箇拉其逃难到
Jü-li-üô di-fông ky'i
叙利亚地方去。

[1] Capua

[2] 才干；能力

[3] Scipio，现译为西庇阿。此处为大西庇阿，古罗马军事家、政治家

Jü-li-üô wöng-ti En-teh-iah-ko z peng-læ teng Lo-mô-koh yiu ün-ky'i-go K'eo-k'eo
叙利亚皇帝安德约戈^[1]是本来等罗马国有怨气个。扣扣^[2]
Hen-nyi-pô læ t'iao-so ziu ding-kwe tang-tsiang dæn-z ing-we feh k'eng i Hen-nyi-pô ping-fah fæn-cün
汉尼巴来挑唆，就定规打仗。但是因为弗肯依汉尼巴兵法，反转
peh gyi-lah tang-ba-de
拨其拉打败了。

[1] Antiochus，现译为安条克。此处为塞琉古帝国第六位国王安条克三世

[2] 正巧

Hen-nyi-pô yi dao tao Pi-t'e-nyi deng-zóng ng-nyin dæn-z ing-we Lo-mô-koh gyü-dæn keh-go
汉尼巴又逃到庇推尼^[1]庵上五年，但是因为罗马国惧惮箇个
ning cong-ü feh-k'eng hyih gyi gyi zi yia hyiao-teh z dao-feh-tseo-go keh-lah ky'üoh-leh pa-yiah
人，终于弗肯歇其，其自也晓得是逃弗走个，箇拉吃了摆药
si-de 'Eo-deo deng-zóng nyin Kyüô-da-gyi nying dzong-sin feh-k'eng deo-voh-de Ka z'-eo yiu ih-go
死了。后头庵上 52 年，迦大其人从先弗肯投伏了。介时候有一个
tsiang-kyüing ziu-z zin-deo tsing-voh Kyüô-da-gyi keh-we Si-pi-yiang-go kyi-pa seng-ts ming-z yia kyiao-leh
将军，就是前头征服迦大其箇位西庇杨个寄拜孙子，名字也叫勒
Si-pi-yiang ky'i-leh ping ky'i vah gyi-lah tang-zóng sæn-nyin kong-fu tsiang Kyüô-da-gyi di-fông t'ong-sing
西庇杨，起了兵去伐其拉。打上三年功夫，将迦大其地方统性
ts'ao-mih-de Keh-z Yiae-su yi-zin nyin

[1] Bithynia, 又译为比提尼亚, 在黑海南岸

Kyüô-da-gyi dzing-ts ky'ün-cün yiu
迦大其城子圈转有 70 多里。罗马人放火烧掉, 一连会着到十
jih-ts'ih
七日。

Kyüô-da-gyi di-föng kyi-jün z Fi-nyi-kyi nying pao-k'æ-læ-go
迦大其地方既然是腓尼基人爆开来个 , 褒拉乡方箇星也等
Kyüô-nen di-föng ts'ô-feh-to-go Gyi-lah yia z pa Mo-loh bu-sah-go
迦南地方差弗多个。其拉也是拜摩陆^[1]菩萨个。

[1] Moloch, 上古近东信仰中的一个神明

Bu-sah-go siang-mao z ts'æ-hwô dong cü-c'ih-go li-hyang k'ong-sing nga-deo sang-leh mang-mang
菩萨个相貌是菜花铜^[1]铸出个 , 里向空心 , 外头生勒猛猛
ho tsiang siao-nying tiu-leh bu-sah li-hyang ih-z sän-k'eh ziu me-sah de bông-pin cong nying le-kwu k'ao
火, 将小人丢勒菩萨里向一时三刻就焜煞了。旁边众人擂鼓, 敲
dong-lo hwun-t'in hyi-di zia-zia bu-sah
铜锣, 欢天喜地谢谢菩萨。

[1] 黄铜

Üô-gô-to-gyi-li læ we-djü dzing-ts ka z'-eo Kyüô-da-gyi nying wô z bu-sah kóng 'o-se lôh-læ
亚伽多奇利来围住城子介时候, 迦大其人话是菩萨降祸祟落来
tsah-vah gyi-lah wô z ing-we gyi-lah ih-hyang feh-sô-teh tsiang zi-go ts'ing-ng ts'ing-nô hyin-peh bu-sah
责罚其拉 , 话是因为其拉一向弗舍得将自个亲儿亲囡献拨菩萨 ,
tsih-we ma-læ gyüong-kw'u nying-kô ng-nô tso foh-li Keh-lah næn-kæn gyi-lah ziu-tsiang nyi-pah to-sing tu z
只会买来穷苦人家儿囡做福礼。箇拉难间其拉就将二百多星都是
wông-seng kong-ts siao-yia keh-sing veng-zi hyin peh Mo-loh-bu-sah me-sah-de wa-yiu sän-pah to-sing do-nying
王孙公子少爷箇星, 焚自献拨摩陆菩萨焜煞了, 还有三百多星大人
yia tu dzing-nyün sô-c'ih zi-go sing-ming veng-zi me-sah-de
也都情愿舍出自个性命焚自焜煞了。

Meng-go shih-wô

间个说话

Kyüô-da-gyi læ 'ah-li ih-pin Z soh-go di-fông ning deng ky'i-deo-go Sang-i 'o-jü-yia
迦大其来何里一边？是啥个地方人庵起头个？生意何如呀？

Ping-mô dza-go Soh-go di-fông yiu joh-koh læ-kæn Üô-gô-to-gyi-li tang-tsing Ah-fi-li-kyüô ky'i yüong
兵马咋个？啥个地方有属国来间？亚伽多奇利打进阿非利加去用

soh-go kyi-kao Teng Lo-mô tang tsiang we-leh dza z-t'i ky'i-ing-go Lo-mô-nying yüong soh-go kyi-kao
啥个计较？等罗马打仗为了咋事体起因个？罗马人用啥个计较？

Ko-hæ tao Ah-fi-li-kyüô ky'i yüing-ky'i hao feh Kyi-z tang ky'i-deo-go Tang zông to-siao nyin-dae
过海到阿非利加去，运气好弗？几时打起头个？打上多少年代？

Di-nyi-tsao lön-tsing-læ z jü pô-sæ Gyi dza tang ky'i-deo-go Keh cü-kwu vu-nyih-ts 'o-jü Tao
第二遭乱进来是谁把帅？其咋打起头个？箇主顾武艺子何如？到

Lo-mô læ lu-zông dza-go Gyi siu-'ô ping-mô dza-go Dza-we Lo-mô feh peh gyi tsing-voh Z ky'ü-leh
罗马来路上咋个？其手下兵马咋个？昨会罗马弗拨其征服？是亏了

jü 'Eo-deo Hen-nyi-pô keh-go-nying dza-go kyih-gyüoh Di sän tsao Kyüô-da-gyi yi nao-z jü ky'i
谁？后头汉尼巴箇个人咋个结局？第三遭迦大其又闹事，谁去

ts'ao-mih-go Kyüô-da-gyi dzing-ts yiu dza-kun-do Dziah tao to-siao nyih-ts Kyüô-da-gyi i soh-go
抄灭个？迦大其城子有咋管大？着到多少日子？迦大其依啥个

hyiang-fông Pa soh-go bu-sah Si-kyi-li wông-ti læ we-djü gyi-lah dzing-ts z'-eo Kyüô-da-gyi nying
乡方？拜啥个菩萨？西基里皇帝来围住其拉城子时候，迦大其人

gyiu bu-sah dza gyiu-fah
求菩萨咋求法？

Di S Tsông

第四 章

Yiæ-su yi-zin nyin Jü-li-üö wông-ti En-ti-ah-ko ing-we bao-nyiah Hyi-lah di-fông
耶稣以前 196 年，叙利亚皇帝安底阿戈^[1]因为暴虐希腊地方，

keh-lah Hyi-lah nying tao Lo-mô ky'i kao-su Lo-mô nying ziu tang-fah ky'ing-ts'a ko-læ eo gyi nyiang-c'ih
箇拉希腊人到罗马去告诉。罗马人就打发钦差过来，讴其让出。

En-ti-ah-ko peng læ feh-k'eng nyiang tsæ-wô Hen-nyi-pô ts'ing-ts' kyi-we læ t'iao-so gyi teng Lo-mô koh ky'i
安底阿戈本来弗肯让，再话汉尼巴趁此机会来挑唆其等罗马国去

tang-tsiang Tang-ba-ts gyi zi-go di-fông long-tsong peh Lo-mô nying deh-leh-ky'i yi'-eo Jü-li-üö ziu voh
打仗。打败仔其自个地方拢总拨罗马人夺了去，以后叙利亚就服

Lo-mô kae-kwun-de
罗马该管^[2]了。

[1] Antiochus, 前一章译作安德约戈, 塞琉古帝国第六位国王安条克三世

[2] 统治；管辖

Mô-kyi-teng wông-ti Fi-lih di-ng ing-we zin-deo tang-tsiang z-'eo gyi sing-siang jao
马基顿^[1]皇帝腓力第五^[2]， 因为前头打仗时候， 其心想要
póng-ts'eng Kyüô-da-gyi se-tsih m-neh dong-siu Lo-mô nying yia læ vah gyi Fi-lih be gyi-lah sah
帮衬迦大其， 虽即咵得动手， 罗马人也来伐其。腓力被其拉杀
ba-ts teng gyi-lah kông-o tsih-teh tsiang ih-go ng-ts song tao Lo-mô ky'i tso tông-deo 'Eo-deo
败仔， 等其拉讲和， 只得将一个儿子送到罗马去做当头^[3]。后头
wa-yiu ih-go ng-ts tsih-leh we siang pao ah-tia-go dziu fæn-cün peh Lo-mô nying k'ô-ky'i gyi-go koh-veng
还有一个儿子只勒会想报阿爹个仇， 反转拨罗马人柯去， 其个国份
yia tso Lo-mô-go joh-koh-de Keh z Yiae-su yi-zin nyin z-t'i
也做罗马个属国了。箇是耶稣以前 168 年事体。

[1] Μακεδονία，现译为马其顿

[2] Φιλιππος E'，此处为马其顿国王腓力五世

[3] 人质

Ka z-'eo Hyi-lah Nen-pin yiu deh-ma-go siao-koh cong-ming kyiao-leh Üô-kæ-üô Ing-we
介时候希腊南边有特买^[1]个小国， 总名叫勒亚该亚^[2]。因为
dô-kô feh t'a-bing Lo-mô nying ts'ing-ts' ky'i-we ky'i tsing-voh gyi-lah ziu tsiang Ko-ling-to kying-dzing
大家弗太平， 罗马人趁此机会去征服其拉。就将哥林多^[3]京城
lo-liah föng-ho siao-diao Keh z teng mih-diao Kyüô-da-gyi dong-nyin-go Ts'ô-feh-to z-'eo Si-pæn-yüô yia
掳掠， 放火烧掉。箇是等灭掉迦大其同年个。差弗多时候西班牙也
kwe-peh Lo-mô kæ-kwun-de Tsæ deng nyin Ah-gyh-r wông-ti sæn-go ng-ts feh 'o do ng-ts
归拨罗马该管了。再庵 45 年阿及尔^[4]皇帝三个儿子弗和：大儿子
ming-z kyiao-leh Gyiuh geh-t'a tsiang gyi ih-go ah-di meo-sah-de Wa-yiu ih-go dao tao Lo-mô ky'i
名字叫勒求搘泰^[5]， 将其一个阿弟谋杀了。还有一个逃到罗马去，
t'ao kyiu-ping Dæn-z Lo-mô-nying feh k'eng kyiu gyi dzih teng-tao gyi yia peh ah-ko sah-diao-de 'eo-deo són
讨救兵。但是罗马人弗肯救其， 直等到其也拨阿哥杀掉了。后头算
z ky'i hyüih-sing pao gyi-go dziu k'ô Gyiuh geh-t'a lôh lao-kæn-li ngo sah tsiang gyi di-föng tso Lo-mô
是起血心报其个仇， 柯求搘泰落牢监里饿煞， 将其地方做罗马
kæ-kwun-go joh-koh-de

[1] 好些个；好几个。现代宁波话说「特猛」

[2] Ἀχαῖα

[3] Κόρινθος，又译为科林斯

[4] Algiers，现译为阿尔及尔，此处指北非古国努米底亚，在今阿尔及利亚

北部

[5] Jugurtha，现译为朱古达。努米底亚国王

Lo-mô gyün-ping z-ka yang-k'æ ky'i sæn-t'ah da-tsiu tu yiu kæ-kwun-go di-föng Dæn-z kyi-jün yiu
罗马权柄是介扬开去，三墇大洲都有该管个地方。但是既然有
ka hyü-to 'o-se long-tao bih-koh sing-zöng tsiang-læ keh 'o-se pih-ding we long-tao zi-go deo-teng
介许多祸祟，弄到别国身上，将来箇祸祟必定会弄到自个头顶。
Ing-we gyi hwun-hyi k'en bih-koh-go hyüih ziang shü ka liu-c'ih-læ z-jün zi-go hyüih yia iao kyiao-kyiao
因为其欢喜看别国个血，像水介流出来，自然自个血，也要浇浇
gyi zi-go din-pæn
其自个田畈。

Lo-mô nyung ih-hyiang z ting æ-sih peng-di Dæn-z ing-we gyi tsiang-kyüing yiu hyü-to nga-koh
罗马人一向是顶爱惜本地。但是因为其将军有许多外国
tsing-voh-de shü-dao do lih-wöng fi-wöng tu læ gyi siu-li keh-lah ziu siang tao peng-koh cöng-gyün zi
征服了，势道大，列王废王都来其手里，箇拉就想到本国掌权，自
lih we wöng Tsæ-wô siu-'ô ping-mô kyi-jün yiu nga-koh nyung sah-leh tao m-su-moh-tsiang-go keh-tsao ziu-z
立为王。再话手下兵马既然有外国人杀了到呒数目账个，箇遭就是
sah gyi-lah zi-go nyung yia m-iao-kying
杀其拉自个人也呒要緊。

Ah-gyih-r læ-kæn tang-go z'-eo nyün-sæ ming-z kyiao-leh Mô-liah c'ih-sing læ-leh ti-vi
阿及尔来间打个时候，元帅名字叫勒马略^[1]，出身来勒低微，
sing-keh hyüong-ôh Gyi siu-'ô yiu ih-go tsiang-kyüing ming-z kyiao-leh Si-lah ing-we z kong-ts
性格凶恶。其手下有一个将军名字叫勒西拉^[2]，因为是公子
c'ih-sing ts-tsih yi hao kong-lao yi do keh-lah Mô-liah ts'ih-ts' ts'ih-êng ky'i-gyi-feh-ko de
出身，资质又好，功劳又大。箇拉马略切齿切恨气其弗过了。

[1] Gaius Marius，罗马改革家

[2] Lucius Cornelius Sulla，现译为苏拉。罗马将军、政治家、军事家

Pah-sing da-kæ z i-deh Mô-liah cong cü-'eo tu kwe-leh Si-lah keh-pin Gyi-lah ziu long-c'ih
百姓大概是依了马略，众诸侯都归勒西拉箇边。其拉就弄出
tang-tsiang z-t'i læ Si-lah tang-ying-ts tsiang Mô-liah c'ong-kyüing ze-siu c'ih-meng tao Peng-tu di-föng
打仗事体来。西拉打贏仔仗，马略充军，随手出门到本都^[1]地方

ky'i vah Mi-t'i-da-ti wōng-ti Mô-liah ziu kyü-læ ky'i-leh ping p'o-tsing dzing li-hiang ih-lin ng nyih ng
去伐米替大底^[2]皇帝。马略就归来起了兵破进城里向，一连五日五
yia tsiang kong-'eo teng pah-sing sah-diao m-su-moh-tsiang to 'eo-deo long-gyün feh-hyü pah-sing kong-kyü
夜，将公侯等百姓杀掉呒数目账多，后头弄权弗许百姓公举
tsong-kwun keh-nyin li-hiang tsiu ky'üoh-tse fah dziao-nyih bing si-de
总管。箇年里向，酒吃醉，发潮热病死了。

[1] Πόντος

[2] Μιθριδάτης，现译为米特里达梯，此处为本都王国国王米特里达梯六世

Si-lah kyü-læ Mô-liah-go ng-ts ky'i ti-dih gyi Si-lah ying-ts p'o-tsing dzing-li-hiang fi-dæn
西拉归来，马略个儿子去抵敌其。西拉贏仔破进城里向，非但
pao zi-go diau ziu-z siu-'ô ping-mô yiu ün-ky'i cü-kwu yia tu cing gyi-lah pao-diau sah-diao-go nying
报自个仇，就是手下兵马有怨气主顾，也都准其拉报仇，杀掉个人
su-tu su-feh-pin
数都数弗遍。

Si-lah long-gyün long-tao sän-nyin 'eo-deo gyi zi nyiang-we tso bah-sing ny ing Keh-z Yiae-Su yi zin
西拉弄权弄到三年，后头其自让位做白身人。箇是耶稣以前
nyin
80 年。

Gyi yiu liang-kyü shih-wô eo ny ing sia-leh gyi veng-mo zōng-deo wô M-jiu ny ing pi Si-lah
其有两句说话讴人写勒其坟墓上头，话：「呒有人比西拉
pao-eng tsæ 'eo pao diau tsæ li-'æ
报恩再厚，报仇再厉害。」

Deng-zóng kyi-nyin yi yiu liang-go da-tsiang cōng-gyün de
庵晌几年又有两个大将掌权了。

Ih-go ming-z kyiao-leh P'un-p'e z su-dzóng læ Üö-si-üö keh-pin tang-tsiang to Gyi
一个名字叫勒潘沛^[1]，是素常来亚细亚箇边，打仗多。其
tsing-voh-go koh-su t'ong-tsang yiu jih-ng p'o-tsing lo-liah-go dzing-ts yiu pah-pah to-sing Yiae-lu-sah-leng yia
征服个国数统总有十五，破进掳掠个城子有八百多星。耶路撒冷也
dzæ-gyi-nen Keh z Yiae-su yi-zin nyin
在其内。箇是耶稣以前 63 年。

[1] Gnaeus Pompeius，现译为庞培。罗马军事家、政治家

Di nyi-go da-tsiang ming-z kyiao-leh Kæ-sah yiu hyü-to nyin-dæ læ Si-pun-pin læ-kæn
第二个大将，名字叫勒该撒^[1]，有许多年代来西半边来间
tang-tsiang-ko Si-pæn-yüö veh-læn-si Jih-r-mæn 'O-læn lin Ing-kyih-li keh-sing di-föng
打仗个。西班牙、佛兰西^[2]、日耳曼、荷兰，连英吉利箇星地方，

ing-we nyng ts'u-mæn yiu-yüong vu-meo feh hyiao-teh ping-fah keh-lah tu peh gyi tsing-voh de nyng peh
因为人粗蛮，有勇无谋，弗晓得兵法，箇拉都拨其征服了。人拔
gyi sah-diao yiu ih-pah-to vœn lo-liah-læ-go yia ts'ō-feh-to
其杀掉有一百多万，掳掠来个也差弗多。

[1] Gaius Julius Caesar, 现译为凯撒。罗马军事家、政治家

[2] 现译为法兰西

Keh liang cü-kwu yi ts'ing ih-go nyng ming-z kyiao-leh Keh-læ-su z Lo-mô koh ting
箇两主顾又请一个人，名字叫勒葛莱苏^[1]，是罗马国顶
yiu-lao teng gyi-lah dô-kô siang-liang jü-z
有佬^[2]，等其拉大家商量叙事。

[1] Marcus Licinius Crassus, 现译为克拉苏。罗马军事家、政治家

[2] 富有

Keh-læ-su tao Po-s ky'i tang-tsiang si-de Kæ-sah siang tso wöng-ti ziu teng P'un-p'e tang-tsiang
葛莱苏到波斯去打仗死了。该撒想做皇帝，就等潘沛打仗。
P'un-p'e ba-ts dao tao Yiaë-gyih peh Yiaë-gyih koh-wöng meo-sah-de
潘沛败仔逃到埃及，拨埃及国王谋杀了。

Kæ-sah yi-'eo se-tsih yiu wöng-ti-go gyün-ping gyi yia feh ken yüong wöng-ti ts'ing-hwu ing-we
该撒以后虽即有皇帝个权柄，其也弗敢用皇帝称呼，因为
k'ong-p'o pah-sing iao dzao-fæn Dæn-z feh-zöng s-nyin yiu loh-jih kong-'eo siang kyiu t'in-'ö c'ih keh-go
恐怕百姓要造反。但是弗上四年有六十公侯，想救天下出箇个
hyüong-siu-go gyün-ping kyih-deh-töng teng gyi sah-diao Keh-z Yiaë-su yi-zin nyin
凶手个权柄，结了党，等其杀掉。箇是耶稣以前 44 年。

Kong-'eo se-tsih u-su Kæ-sah dæn-z pah-sing-lah ing-we gyi djöng djöng tso hyi-veng peh gyi-lah
公侯虽即恶愫^[1]该撒，但是百姓拉因为其常常做戏文拨其拉
k'en tsæ-wô yiu hyü-to zin-deo lo-liah-læ-go dzæ-veh feng peh gyi-lah keh-lah hwun-hyi gyi dzing-nyün
看，再话有许多前头掳掠来个财物分拨其拉，箇拉欢喜其，情愿
pöng-ts'eng Kæ-sah-go nga-sang pao-gyi-go dzuwa-yiu coh do gyün-ping peh gyi
帮衬该撒个外甥报其个仇，还有给^[2]大权柄拨其。

[1] 厄恶

[2] 给予

Keh nga-sang ming-z kyiao-leh Oh-da-vi   teng ih-go da-tsiang   ming-z kyiao-leh En-teng
 箇外甥名字叫勒屋大维^[1]， 等一个大将， 名字叫勒安敦^[2]，
 Keh liang-go cü-kwu yi ts'ing ih-go ting do yiu-lao
 结了党， 给阿妹拨其做老娘。 箇两个主顾又请一个顶大有佬
 kong-'eo   dô-kô tso z-t'i   Dæn-z ing-we En-teng li-diao gyi lao-nyüing   teng Yiæ-gyih nyü-wông
 公侯， 大家做事体。 但是因为安敦离掉其老娘， 等埃及女王
 dong-shih   keh-lah Oh-da-vi ta-ling ping-mô ky'i vah gyi   En-teng ba-ts lin Yiæ-gyih nyü-wông tu zing
 同室， 箇拉屋大维带领兵马去伐其。 安敦败仔连埃及女王都寻
 si-de   Yiæ-gyih di-föng yi-'eo yia kwe peh Lo-mô kae-kwun
 死了。埃及地方以后也归拨罗马该管。

[1] Gaius Octavius, 罗马帝国第一任元首

[2] Marcus Antonius, 现译为安东尼, 罗马政治家、军事家

Oh-da-vi kyü-læ   Lo-mô ning kô gyi tsiah-we   wa-yiu c'ü gyi ih-go 'ao
屋大维归来， 罗马人加其爵位， 还有取其一个号：
 Ao-kwu-z-tôh   ziu-z ting tseng-djong-go i-s   Ing-we z tso-leh Kæ-sah kyi-pa ng-ts   gyi
 奥古士督^[1]， 就是顶尊重个意思。因为是做勒该撒寄拜儿子， 其
 ming-z yia kyiao-leh Kæ-sah   Keh liang-go ming-z lin tsiah-we yi-'eo tu z shü-djün-go   Keh-lah
 名字也叫勒该撒。 箇两个名字连爵位以后都是世传个。 箇拉屋大^[2]
 就 Oh-da-ziu 好 hao 算 sön 是 z 罗马第一个皇帝。

[1] Augustus, 现译为奥古斯都

[2] 原文漏了一个「维」

Meng-go shih-wô

问个说话

Jü-li-üô we-leh soh-go z-ken peh Lo-mô ning deh-leh-ky'i   Mô-kyi-teng ni   Üô-kæ-üô
 叙利亚为了啥个事干拨罗马人夺了去？马基顿呢？亚该亚？
 Ah-gyih-r 'Eo-deo gyi zi yiu soh-go pao-ing ma   Mô-liah teng Si-lah long gyün z dza-go   P'un-p'e teng
 阿及尔？后头其自有啥个报应吗？马略等西拉弄权是咋个？潘沛等
 Kæ-sah ni 'Eo-deo wa-yiu jü
 该撒呢？后头还有谁？

Di Ng Tsông

第五章

Lo-mô dzing li-hyang yiu ih-go miao kyiao-leh Dzih-neh-miao t'a-bing go z'eo miao-meng
罗马城里向有一个庙，叫勒寂纳^[1]庙。太平个时候，庙门
kwæn-liao go yiu tang-tsiang z'eo miao-meng pih iao k'æ-go
关了个，有打仗时候，庙门必要开个。

[1] Janus, 现译为雅努斯。罗马宗教中的门神

Z-dzong kyin Lo-mô dzing-ts yi'eo ih-dzih tao Yiae-su loh-væn sön-læ long-tsang yiu nyin
自从建罗马城子以后，一直到耶稣落凡，算来拢总有 752 年，
keh-go miao-meng toh-toh tsih kwæn-leh sæn-tsao ko wa peh-ko tsih-yiu dzæn-z kong-fu kwæn-ih-kwæn
箇个庙门笃笃只关了三遭过，还不过只有暂时功夫，关一关，
lin-mông ziu yi iao k'æ de
连忙就又要开了。

Keh-leh koh-veng djoh-tsih yü-kô do de Lo-mô-koh töh-fah-ts-deo peng-læ ziu tsih-leh ih-zo
箇勒国份逐节愈加大了。罗马国笃发之头本来就只勒一座
dzing-ts di-föng peh-ko tsih ziang Nying-yün ka-kun do Dzih-teng Ao-kwu-z-töh tso wöng-ti ka z'eo
城子，地方不过只像鄞县介管大。直等奥古士督做皇帝介时候，
dzong poh-pin lang-lang di-föng ih-dzih tao nen-pin ho-nyih-go di-föng si-pin dzong Ing-kyih-li ih-dzih
从北边，冷冷地方，一直到南边火热个地方，西边从英吉利一直
tao Po-s s-gying-s-yün koh-tang-koh di-föng m-yiu ih-t'ah feh t'ing Lo-mô-ning s-hwun Keh-lah
到波斯，四近四远^[1]国打国地方，呒有一墇弗听罗马人使唤。箇拉
nyin zin-deo Dæn-Yiae-li k'en-kyin s-tsah yia-siu dzong hæ-li ka tseo-zóng læ keh ziu-z
600 年前头，但也理^[2]看见四只野兽从海里介走上来，箇就是
Pô-pi-leng Po-s Hyi-lah Lo-mô keh s-go koh-kô lin-ky'in hying-ky'i-læ Gyi wô di-s tsah
巴比伦、波斯、希腊、罗马箇四个国家连牵兴起来。其话第四只
yia-siu siang-mao li-'æ hyüong-seh-seh go gying-dao pi-cong-peh-dong cü-pô-li yiu ngæ do-do t'ih-go
野兽相貌厉害，凶色色个，劲道比众不同，嘴巴里有呆大大铁个
ngô-ts' yang-seh tong-si we ky'üoh we ngao-se ky'üoh-dzing-go ziu yüong kyiah dah-wu de Keh z di-ts'ih
牙齿，样色东西会吃，会咬碎，吃剩个就用脚踏糊了。箇是第七
tsông-li go
章里个^[3]。

[1] 邻近

[2] Daniel, 现译作但以理、达尼尔。《旧约圣经·但以理书》的作者

[3] 指《但以理书》第七章「四兽的异象」

Wa-yiu di-s tsōng-li kōng tao keh ngæ-do-do ngeo-ziang gyi deo z kying-ts go gyi hyüong-kwun-deo
还有第四章里讲到箇呆大大偶像，其头是金子个，其胸腕头
teng siu-kwang tu z nying-ts go gyi du-bi teng do-t'e tu z ts'æ-hwô-dong go gyi kyiah-kwang z t'ih
等手梗都是银子个，其肚皮等大腿都是菜花铜个，其脚梗是铁
go gyi liang tsah kyiah z ih-pun t'ih 'o ih-pun na-nyi Keh yia z ts-tin keh s-go koh-kô we lin-ky'in
个，其两只脚是一半铁和一半烂泥（箇也是指连箇四个国家会连牵
hying-ky'i-læ djü t'in-'o Gyi wô di s-go koh-kô we ziang t'ih ka gyiang T'ih neng-keo k'ao-se pah-yiang
兴起来治天下）。其话第四个国家会像铁介强。铁能够敲碎百样
tong-si keh-go koh yia we ts'ao-mih hyü-to bih-koh di-föng dæn-z ing-we gyi liang-tsah kyiah z ih-pun t'ih
东西，箇个国也会抄灭许多别国地方，但是因为其两只脚是一半铁
'o ih-pun na-nyi keh-lah keh go koh 'eo-deo ih-pun gyiang-wang ih-pun no-ziah Gyi we bih-koh di-föng
和一半烂泥，箇拉箇个国后头一半强横、一半懦弱。其会别国地方
ping-long dæn-z liang-'o tsong feh kao-nyin tsing-ziang t'ih teng na-nyi ka sô-lih-shih-dao ih-ngæn
并拢，但是两下总弗胶粘，正像铁等烂泥介所立失道，一眼
'o-feh-long-go
和弗拢个[1]。

[1] 指《但以理书》第二章「巨人像的异梦」

Keh kyü shih-wô pô Lo-mô-koh z-t'i kông-wun de Ing-we Lo-mô joh-koh to koh-veng
箇句说话把罗马国事体讲完了。因为罗马属国多，国份
mang-yang-yang pah-sing zeh-ts'ih-peh-la ng-'eo-ngô-feh-zi ping-mô se to fæn-cün yü-kô
猛洋洋[1]，百姓杂七不刺，尔候我弗齐，兵马虽多，反转愈加
no-ziah de
懦弱了。

[1] 浩瀚；广大

Yiae su loh-væn nyin yiu ih-go tsiang-kyüing ming-z kyiao-leh Ah-to teng wông-ti
耶稣落凡 68 年，有一个将军名字叫勒阿多[1]，等皇帝
sah-sah-diao gyi-zi tso wông-ti de Ka z-'eo Lo-mô yiu ih-ts ping-mô læ Jih-r-mæn di-föng
杀杀掉，其自做皇帝了。介时候罗马有一支兵马来日耳曼地方
læ-kæn ziu lih gyi zi-go tsiang-kyüing tso wông-ti læ vah Ah-to Ah-to ti-tông feh-djü gyi-zi
来间，就立其自个将军做皇帝，来伐阿多。阿多抵挡弗住，其自
zing-si de Wa-yiu ih-ts ping-mô læ Yiu-t'æ-koh læ-kæn teh-cü ka-go fong-sing yia ziu k'en-tyang lih
寻死了。还有一支兵马来犹太国来间，得知介个风声，也就看样立

其自个将军，名字叫勒菲士巴三^[2]做皇帝了。归根^[3]是菲士巴三
打贏，罗马皇帝就拨其做了。

[1] Marcus Salvius Otho，现译为奥托。罗马帝国皇帝之一

[2] Titus Flavius Vespasianus，英语化为 Vespasian，现译为韦斯巴芗。罗马帝国弗拉维王朝的第一位皇帝

[3] 最终

耶稣落凡 193 年介时候，箇星羽林兵自又立一个主顾，名字
叫勒不蒂捺土^[1]，做皇帝。但是因为箇个主顾弗依其拉做事体，
箇拉就快糟糟将其杀掉。又将皇帝个爵位驮来卖掉，话：「随便
啥个人肯驮出铜钿多个主顾，就要拨其做皇帝。」有一个主顾驮出
900,0000 银子，就登位做皇帝。做了五个月功夫皇帝，有一个
将军谋皇篡位等其杀掉。

[1] Publius Helvius Pertinax，现译作佩蒂纳克斯，五帝之年的第一位罗马皇
帝

罗马地方太平个日子是真缺个。 三百年里向统总有四十三
皇帝，倒有廿八是拨自个百姓杀掉个。 箇星大概都是做人凶恶个
主顾。 余多十五里向有几个是伤了阵里个。 算来笃笃只有六七个
行为好点主顾是善终个。

Yiæ-su loh-væn   nyin ka z'-eo yiu ih-go wōng-ti   ming-z kyiao-leh Di'-o-keh-li-siang
耶稣落凡 287 年介时候有一个皇帝，名字叫勒提贺葛里相^[1]。
bah-zōng gyi zi-go siu-'ō ih-go tsiang-kyüing teng gyi do-kō zo-we djü t'in-'ō   Ka z liang-go
拔上其自个手下一个将军等其大家坐位治天下 。 介是两个
wōng-ti-de tu ts'ing-hwu Ao-kwu-z-tōh   ling-nga t'iao-shün liang-go cü-kwu   peh gyi tsiah-we pi gyi zi siao
皇帝了，都称呼奥古士督，另外挑选两个主顾，拨其爵位比其自小
ih-teng yia hao dō-kō djü t'in-'ō   ts'ing-hwu gyi Kæ-sah   Ka z'-eo ih-koh li-hyiang yiu liang-go
一等，也好大家治天下，称呼其该撒。介时候一国里向有两个
Ao-kwu-z-tōh liang-go Kæ-sah
奥古士督，两个该撒。

[1] Diocletianus，英语化为 Diocletian，现译为戴克里先。罗马帝国皇帝

Deng-zōng kyi-nyin keh liang-go Ao-kwu-z-tōh t'e-we nyiang peh keh liang go Kæ-sah tso-de   gyi zi
庵晌几年箇两个奥古士督退位让拨箇两个该撒做了。其自
dzing-gyiu tso bing-deo pah-sing 'Eo-deo keh liang-go Kæ-sah tsiang koh-kō feng-k'æ de   ih-go læ Tong-pin
仍旧做平头百姓。后头箇两个该撒，将国家分开了。一个来东边，
ih-go læ Si-pin
一个来西边。

Ih-go Kæ-sah yiu ih-go ng-ts ming-z kyiao-leh Kong-tæn-ding^[1]   Gyi tsih-we ts'-eo Lo-mô yi
一个该撒有一个儿子名字叫勒贡旦定。其即位之后罗马又
'ah-long kwe-peh gyi de Gyi ziu ts'in-tu tao T'a-da-nyi-li di-fōng sing cōh ih-zo dzing-ts ming-z
合拢归拨其了。其就迁都到他大尼里^[2]地方，新筑一座城子，名字
kyiao-leh Kong-tæn-ding-dzing ziu-z næn-kæn sō eo kyüing-z-dæn-ting
叫勒贡旦定城，就是难间所讴均士淡丁。

[1] Constantinus，英语化为 Constantine，现译为君士坦丁。此处为君士坦丁一世/君士坦丁大帝

[2] Dardanelles，现译为达达尼尔

Yiæ-su nyin ka z'-eo yiu liang hyüong-di dō-kō tsih we koh-kō dzing-gyiu yi feng-k'æ de
耶稣 367 年介时候有两兄弟大家即位，国家仍旧又分开了。
ih-go djü Tong-pin ih-go djü Si-pin

Dzong-ts' ts'-eo Lo-mô koh ziu sæ-ba-de Tong pin yiu Po-s koh pi gyi-lah gyiang-wang hyü-to
从此之后罗马国就衰败了。东边有波斯国比其拉强横，许多
di-fōng peh gyi-lah deh-ky'i de Si-pin yiu ih do-dziao mæn-nying dzong Ngo-lo-s Su-yi-t'in
地方拨其拉夺去了。西边有一大潮蛮人从俄罗斯、苏以天^[1]、

Jih-r-mæn keh-sing di-fōng ka lön-tsing læ   Lo-mô nyiñ feh neng-keo ti-tōng   tsih k'o-yi ih-kw'e ih-kw'e
日耳曼箇星地方介乱进来。罗马人弗能够抵挡，只可以一块一块
di-fōng nyiang peh gyi-lah
地方让拔其拉。

[1] Sweden, 现译为瑞典

Dzih-teng Yiæ-su yi'-eo s-pah ts'ih-pah-jih nyin kwōng-kying   Lo-mô di-fōng 'o-jün siah-wun-de
直等耶稣以后四百七八十年光景，罗马地方和然^[1]削完了，
lin kying-dzing tu mih-diao de
连京城都灭掉了。

[1] 完全；全然

Keh-pæn mæn-nying ziu tsiang Lo-mô koh-veng feng-leh jih-koh sang   Keh ziu-z Dæn-yiæ-li kóng-tao di-s
箇班蛮人就将罗马国份分了十国生。箇就是但也理讲到第四
tsah yia-siu yiu jih-tsah koh-go shih-wō yiao-nyiaen de
只野兽有十只国个说话效验^[1]了。

[1] 应验

Meng-go shih-wô

间个说话

Keh Dzih-neh miao wa-z kwæn-go nyih-ts to wa-z k'æ-go nyih-ts to   Koh-veng tao dza z'-eo ting
箇寂纳庙还是关个日子多还是开个日子多？国份到咋时候顶
do Sin-cü Dæn-yiæ-li yiu soh-go shih-wō kóng-tao Lo-mô-koh   Lo-mô koh-veng kyi-jün ka do dza-we
大？先知但也理有啥个说话讲到罗马国？罗马国份既然介大，咋会
fæn-cün no-ziah de
反转懦弱了？

Yiæ-su nyin yiu soh-go z-t'i   nyin yiu soh-go z-t'i   nyin li-hyiang yiu kyi-go
耶稣 68 年有啥个事体？196 年有啥个事体？300 年里向有几个
wōng-ti Yiu kyi-go meo-sah de   Yiu kyi-go z jün-cong go   Di-o-keh-li-siang tso soh-go z-t'i
皇帝？有几个谋杀了？有几个是善终个？提贺葛里相做啥个事体？
Kong-tæn-ding z jü Kong-tæn-ding-dzing læ 'ah-li   'Eo-deo z jü yi teng koh-kô feng-k'æ de Yi'-eo
贡且定是谁？贡且定城来何里？后头是谁又等国家分开了？以后

Tong-pin di-fōng peh jū-lah deh-ky'i   Si-pin ni   Tao dza z'-eo mih-diao   'Eo-deo feng-leh to-siao
东边地方拔谁拉夺去 ? 西边呢 ? 到咋时候灭掉 ? 后头分了多少
koh-veng
国份 ?

Di-Loh Tsōng

第六章

Lo-mô di-fōng deo-tsao-ts koh-veng siao   teh-ky'i 'eo   teng-tao koh-veng do de   teh-ky'i sōng-sing
罗马地方头早仔国份小，德气[1]厚；等到国份大了，德气爽性
ih-ngæn m-neh de
一眼呒得了。

[1] 美德

Ing-we tang-tsiang tang-leh to   keh-lah nyung-go sing yüih-long yüih-hyüong de   ziu-z t'a-bing-go
因为打仗打勒多，箇拉人个心越弄越凶了。就是太平个
z'-eo yia djōng-djōng iao jü-long hyü-to nyung yüong tsing-tao tsing-ts'iang tang nying-dzing   nying-nying tsing-tsing sah
时候，也常常要聚拢许多人用真刀真枪打人阵，认认真真杀
peh pah-sing k'en Wa-yiu pah-yang yia-siu ling-nga ih-t'ah di-fōng iang-kæn yiu z'-eo eo nying tse-o-tsing
拨百姓看。还有百样野兽，另外一境地方养间。有时候讴人走进
li-hyang ky'i teng yia-siu dō-kō teo nen-nen nyü-nyü k'en-go nying feh-tsiao to-siao ziah yiu nying peh yia-siu
里向去等野兽大家斗。男男女女看个人弗照多少，若有人拨野兽
t'a-ky'üoh de 'oh-tsia peh te-siu tang-sah de bōng-pin k'en-tong cü-kwu long-tsang fæn-cün tsih-we kwah-kyiah
拖吃了，或者拨对手打煞了，旁边看东主顾拢总反转只会掴脚
kwah-siu ho-lo-da-siao kao-hying-siang
掴手，呵啰大笑，高兴相。

Yiu ih-tsao da tsiang-kyüing P'un-p'e yiu   to-sing s-ts tang-sah peh pah-sing-lah k'en   yi yiu
有一遭大将军潘沛有 500 多星狮子打煞拨百姓拉看。又有
ih-tsao Da-lah-ziang wōng-ti sah-diao yia-siu wa-yiu eo   nying di-leh tao-ts'iang tang
一遭大拉象[1]皇帝杀掉 1,0000 野兽，还有讴 1,0000 人提了刀枪打
peh cong pah-sing k'en Keh-lao-tiu wōng-ti ka z'-eo yiu   nying læ jün-li nying-tsing-wō
拨众百姓看，葛劳丢[2]皇帝介时候，有 1,9000 人来船里认真话
ziang-liang-koh kao-tsin ka tang peh pah-sing-lah k'en Keh-sing pah-sing ziah-z m-neh keh-cong-ka hyi-deo ziu iao
像两国交战介打拨百姓拉看。箇星百姓若是呒得箇种介嬉头，就要
sing-tsiao-sah-de ziu tsih-kwun siang dzao-fæn de
心焦煞了，就只管想造反了。

[1] Trajan, 现译为图拉真

[2] Claudius, 现译为克劳狄。此处为克劳狄一世

Tsæ-wô Lo-mô-nying tsing-voh ih-t'ah di-föng wa-ião lin keh-t'ah di-föng bu-sah tsia-ko-læ pa gyi
再话罗马人征服一墳地方，还要连箇墳地方菩萨借过来拜其。
Yiu ih-go tsiang-kyüng ming-z kyiao-leh Üô-kyi-bôh ky'i ih-go ngæ-do-do miao-yü peh 'en-t'in-'ô
有一个将军名字叫勒亚基薄^[1]，起一个呆大大庙宇，拨咸天下
bu-sah deng ziu eo gyi Tu-jing-din
菩萨庵，就讴其都神殿^[2]。

[1] Agrippa, 现译为阿格里帕，罗马政治家、军人

[2] 现译为万神殿

Dæn-z Bu-sah yüih to tsing-sing kying-djong go nyng yüih-fah ky'üih-de z-jün tso nyng-tsih-we yü-kô
但是菩萨越多，真心敬重个人越发缺了，自然做人只会愈加
vä de Ping-ts'ia 'en-t'in-'ô ting-wä vä-p'e-ts teng ting-wä vä-hyiang-föng long-tsöng jü-long tao
坏了。并且咸天下顶坏坏坯子，等顶坏坏乡方，拢总聚拢到
Lo-mô-koh tsing-ziang shü liu-lôh den-li ka-go keh-lah Lo-mô di-föng pah-sing vä-z vä tao-gyih-deo
罗马国，正像水流落窟里介个。箇拉罗马地方百姓坏是坏到极头
de K'en Lo-mô-shü di-ih-tsöng Keh yia bing-feh-z feh-hyiao-teh dao-li yün-kwu ziu-wô
了（看《罗马书》第一章）。箇也并弗是弗晓得道理缘故，就话
Hyi-lah teng Lo-mô tu yiu hyü-to sing-yin nyng kông-tao tso-nying-go kwe-kyü dao-li da-kæ tu z hao-go
希腊等罗马都有许多圣贤人讲到做人个规矩道理，大概都是好个。
Dæn-z ing-we keh-sing sing-yin nyng yia peh-ko tsih z ih-go nyng pah-sing-lah ih-ngæn M-kao gyü-dæn
但是因为箇星圣贤人也不过只是一个人，百姓拉一眼呒告惧惮
gyi-lah tsong feh-k'eng i gyi kao-hyüing Keh yi m-fah go
其拉，总弗肯依其教训。箇又呒法个。

Ka k'en-ky'i-læ iao nyng tso-leh hao pih ky'iao-leh t'in-zöng Jing-ming kông-lôh-læ hao kao-nying
介看起来，要人做勒好，必巧勒天上神明降落来，好教人
teh'-ang Keh-lah Ao-kwu-z-tôh tso wöng-ti di nyin ka z'-eo Dao dzing-we nyüoh-sing deng-leh
德行。箇拉奥古士督做皇帝第 17 年介时候，「道成为肉身庵勒
ah-lah go cong-nyiang ziu-z Yi-mô-nu-lih ka-shih z Jing teng ah-lah dô-kô læ-tong
阿拉个中央」，就是「以马努力^[1]」。解说是神等阿拉大家来东。
Dzih tao s-ŋ-jih nyin ts'-eo yiu nyng tao Lo-mô di-föng ky'i 'ang-kyiao teng-tao Pao-lo tao Lo-mô-go
直到四五年之后，有人到罗马地方去行教，等到保罗到罗马个
z'-eo Lo-mô kong-we yi-kying-hying-wöng de
时候，罗马公会已经兴旺了。

[1] Emmanuel, 又译为以马内利。希伯来语，意为「上帝与我们同在」

Ka z'-eo yiu ih-go wōng-ti ming-z kyiao-leh Nyi-lo tso-nying liao-feh-teh hyüong-ôh dæ
介时候有一个皇帝，名字叫勒尼罗^[1]，做人了弗得凶恶，待
zi-go pah-sing-lah yia liao-feh-teh bao-nyiah Kyü Lo-mô-nying wô gyi zi fōng-leh ho siao-diao kying-dzing
自个百姓拉也了弗得暴虐。据罗马人话，其自放了火烧掉京城，
fæn-cün t'e-peh Yiae-su-kyiao nying ün-wōng gyi-lah feh-tsiao to-siao nying peh gyi k'ô-læ sah-diao sing-ts'a
反转推拨耶稣教人，冤枉其拉，弗照多少人拔其柯来杀掉。信差^[2]
Pao-lo yia dzæ-gyi-nen Wa-yiu yia-tao hwô-yün li-hiang iao me-sah nying tông lah-coh yüong
保罗也在其内。还有夜到花园里向要焜煞人当蜡烛用。

[1] Nero, 现译为尼禄，罗马皇帝之一

[2] Apostle, 指基督教中为了某个特殊使命奉召被差派出去的门徒，后译为
使徒

Keh-sing ūa-c'ü gyi læ-tih tso keh-pæn kong'-eo se-jün feh-kwun'aen-tsiang dæn-z Nyi-lo keh-go-nying
箇星坏处其来的做，箇班公侯虽然弗管闲账，但是尼罗箇个人
bih-yiang 'ang-we yia-z tsing-tsing ūa-leh m-t'in-li ūa de keh-lah keh-sing nying ziu k'ô-gyi s kweng-ts
别样行为也是真真坏勒呒天理坏了。箇拉箇星人就柯其使棍子
tang-sah de Keh tsing-tsing kyiao-leh væn-cong-nying tang-sah
打煞了。箇真真叫勒万众人打煞。

Nyiaen-nyin 'eo-deo yi yiu ih-go wōng-ti ming-z kyiao-leh Do-mih-siang gyi yia z iao k'ô
廿年后头，又有一个皇帝，名字叫勒陀密相^[1]，其也是要柯
Yiae-su-kyiao nying go Tsiang sing-ts'a Iah'-en c'ong-kyüing tao Bah-mo hæ-tao cü-kwu ziu-z gyi
耶稣教人个。将信差约翰充军到拔摩^[2]海岛主顾就是其。

[1] Domitianus, 英语化为 Domitian, 现译为图密善。罗马皇帝之一

[2] Πάτμος, 又译为帕特莫斯。海岛名，在希腊

Dæn-z meng-du yüih k'ô yüih-to Yiae-su keh nyin Da-lah-ziang tso wōng ti ka z'-eo
但是门徒越柯越多。耶稣 98 箇年，大拉象做皇帝，介时候
Pi-t'e-nyi di-fōng tsong-tôh tseo-veng gyi z-ka wô Yiae-su-kyiao 'ang-leh ka kwóng tseo-long
庇推尼地方总督奏文^[1]，其是介话：「耶稣教行勒介广，走拢
miao-yü-li pa-bu-sah-go nying 'o-jün ky'üih de
庙宇里拜菩萨个人和然缺了。」

[1] 上奏。此处指比提尼亚与本都行省的省长小普林尼和皇帝图拉真的书信

Ziah-z kōng gyi-lah hyiang-fōng shih-wō
「若是讲其拉乡方说话，其拉自一般人每日天亮黑早聚拢来
tso-t'ah u-sen ts'ōng ky'üoh-ts ts'ing-tsæn Yiaë-su
做墮乌碎，唱曲子称赞耶稣，像神明介个。各人都罚咒，弗
t'eo-dao feh kæn-ying feh shih-iäh keh-sing ka-go 'eo-deo dō-kō zo-tæn-long ky'üoh ih-djü væn ziū
偷盗、弗奸淫、弗失约、箇星介个。后头大家坐带拢吃一厨饭就
sæn-k'æ de
散开了。」

Gyi wa-yiu wō ziah-z keh-sing nyiing tsih-yiu Yiaë-su-kyiao ming-deo m-neh væn bih-yang ze-ming
其还有话：「若是箇星人只有耶稣教名头，听得犯别样罪名，
wa-z kæ sah feh kæ sah
还是该杀弗该杀？」

Wōng-ti gyi-wō keh z-jün kæ sah-go tsih-z gyi-lah ziah k'eng ky'i-diao Yiaë-su pa
皇帝其话：「箇自然该杀个。只是其拉若肯弃掉耶稣，拜
ah-lah-go bu-sah cü-kwu hao fōng gyi c'ih Læ keh-go wōng-ti siu-li si-go meng-du yia tsing feh-siao
阿拉个菩萨主顾好放其出。」来箇个皇帝手里死个门徒也真弗少。

Yiaë-su nyin ka z'-eo kwōng-kying yiu t'in-yiao di-dong dong-leh li-'æ-go Ziu yiu nyiing
耶稣 170 年，介时候光景有天摇地动，动勒厉害个。就有人
tseo-veng Wōng-zōng z-ka wō Keh tu-z bu-sah öng-de iao vah ah-lah ing-we zia-kyiao 'ang-leh ka
奏文皇上是介话：「箇都是菩萨快了，要伐阿拉，因为邪教行勒介
kwōng Gyi-lah sing-siang z iao t'iao-so wōng-ti ze-ming tso-tao Yiaë-su-kyiao nyiing sing-zōng ky'i feh
广。」其拉心想是要挑唆皇帝，罪名做到耶稣教人身上去。弗
teh-cü wōng-ti zōng-yü p'i-löh-læ z-ka wō yia feh-pih ih-ding z iao ngô ky'i k'ô gyi-lah ziah-z
得知皇帝上谕批落来是介话：「也弗必一定是要我去柯其拉，若是
gyi-lah yiu-leh teh-ze bu-sah bu-sah zi z-jün we ying-vah gyi-lah-go ziah-kóng t'in-yiao di-dong
其拉有了得罪菩萨，菩萨自自然会刑罚其拉个，若讲天摇地动
shih-wō ng-lah dza-we long-tsang ky'ih-hoh-sah gyi-lah tao fæn-cün en-en weng-weng k'ao-djoh Jing-ming
说话，尔拉咋会拢总吃惱煞，其拉到反转安安稳稳靠着神明
tō-hwō ih-ngæn m-ze m-ko ni Keh wōng-ti ming-z kyiao-leh En-teng
朵化，一眼呒罪呒过呢？」箇皇帝名字叫勒安敦^[1]。

[1] Aurelius, 现译为奥勒留。罗马皇帝之一, 《后汉书》称其为大秦王安敦

Tsong-r-yin-ts keh nyin li-hyiang tao yiu jih-go wōng-ti z iao k'ô Yiaë-su-kyiao nyiing-go
总而言之，箇 300 年里向倒有十个皇帝是要柯耶稣教人个。
sah-diao-go cü-kwu su-tu-su-feh-pin de Dæn-z wōng-ti tsih-z-ka k'ô meng-du tsih z-ka yüih-fah
杀掉个主顾数都数弗遍了。但是皇帝只是介柯，门徒只是介越发
to-ky'i-læ dzih-teng Kong-tæn-ding teng-we ih-k'en Yiaë-su-kyiao yi-kying ka hying-wōng gyi-zi ziu
多起来，直等贡旦定登位，一看耶稣教已经介兴旺，其自就

jih-Yiae-su-kyiao fæn-cün tsiang hyü-to miao-yü ts'ah-diao z pa kō-bu-sah go nying tu iao bæn gyi-lah
入耶稣教，反转将许多庙宇拆掉，是拜假菩萨个人，都要办其拉
ze-ming-go Dzong-ts'-ts-'eo Lo-mô di-föng t'ong-sing sön-z Yiae-su-kyiao di-föng
罪名个。从此之后，罗马地方统性算是耶稣教地方。

Teng Yiae-su lôh-væn ts'ô feh-to z'-eo Cong-koh z Hen-dziao Dong-deo keh-sing 'o-zöng z ka
等耶稣落凡差弗多时候，中国是汉朝。 荡头箇星和尚是介
z'-eo Hen Ming-ti p'ing-ts'ing læ-go z-dzong Veh-kyiao tsing Cong-koh ts'-eo tao yin-dzæ yi-kying mao-mao yiu
时候汉明帝聘请来个，自从佛教进中国之后，到现在已经毛毛有
nyin kwöng-kying de Lih-dziao-go wöng-ti wa-z kying gyi-lah-go ky'üih tsöh-hying gyi-lah-go to
2000年光景了。历朝个皇帝还是紧其拉个缺，作兴其拉个多。
ts'-di nyin siang-sing Veh-go cü-kwu yia peh-ko tsih-yiu sæn-feng-ts-ih r-ping-ts'ia keh sæn-feng li-hyiang tu-kyi
此地人相信佛个主顾也不过只有三分之一，而并且箇三分里向都计
z yiu-k'eo vu-sing-go cü-kwu to
是有口无心个主顾多。

Ka k'en-ky'i-læ teng Yiae-su-kyiao z pi-feh-læ-go Yiae-su-kyiao z Yiu-t'æ-koh c'ih-go
介看起来，等耶稣教是比弗来个。耶稣教是犹太国出个。
Yiu-t'æ-koh koh-veng siao-siao-kun veng-li yi pi Hyi-lah teng Lo-mô t'e-pæn gyi-lah hyiang-föng z bih
犹太国国份小小管，文理又比希腊等罗马推扳。其拉乡方是别
di-föng nyin k'eh-ts'eng-go gyi-lah koh-kô peh Lo-mô nyin t'ong-sing ts'ao-mih de Yiae-su zi peh keh-pæn
地方人刻付个。其拉国家拨罗马人统性抄灭了。耶稣自拨箇班
wä-nying long-sah de gyi-go Sing-ts'a da-kæ tu-z ti-vi c'ih-sing-go 'ang-kyiao ih-lin 'ang tao hyü-to
坏人弄煞了。其个信差大概都是低微出身个。行教一连行到许多
dziao-dæ yiu hyü-to wöng-ti iao bæn gyi-lah Ka k'en-ky'i-læ Yiae-su kyiao iao siang 'ang-k'æ-ky'i shih-wô
朝代，有许多皇帝要办其拉。介看起来耶稣教要想行开去说话，
öh-ziang feh-tsiao dza næn feh-teh-cü tsih-siao nyin kong-fu ziu yi-kying hying-wöng-de s-teh t'in-'ô
恶像弗照昨难，弗得知只消300年功夫，就已经兴旺了。使得天下
ting gyiang-wang koh-kô lin kæ-kwun go joh-koh tu we ky'i-diao gyi zin-deo-go bu-sah tsih pa Yiae-su
顶强横国家连该管个属国都会弃掉其前头个菩萨，只拜耶稣
Tsing-Jing Keh ky'i-næn-dao z nyin-go vu-nyih-ts sô neng-keo tso-leh-tao-go ma
真神。箇岂难道是人个武艺子所能够做勒到个吗？

Yin-dzæ ts'-di Sih-kyiao teng Dao-kyiao pi yi-zin yi-kying 'o-jün sæ-ba de Yiae-su-kyiao tao fæn-cün
现在此地释教等道教比以前已经和然衰败了。耶稣教倒反转
ih-nyin ih-nyin yü-kô hying-wöng ky'i læ de K'en-ky'i-læ Cong-koh di-föng yia deng-feh-teh nyi-sæn-pah nyin
一年一年愈加兴旺起来了。看起来中国地方也庵弗得二三百年，
keh-sing nyin iao-böng tu we siang sing Yiae-su-kyiao gyi
箇星人要防^[1]都会相信耶稣教其。

[1] 也许；可能

Meng-go shih-wô

问个说话

Lo-mô pah-sing peng-læ wa hao feh   Tao dza z'-eo ḫa-de ni   Dza-we ka ḫa   Sing-tsiao-de
罗马百姓本来还好弗？到咋时候坏了呢？咋会介坏？心焦了

soh-go z-t'i tōng hyi-deo   Wa-yiu soh-go yün-kwu ta-li gyi-lah yü-kô ḫa   Lo-mô nyin ka ôh
啥个事体当嬉头？还有啥个缘故带累^[1]其拉愈加坏？罗马人介恶，

wa-z feh tong li-sing yün-kwu soh   Tsih-yiu jü we kao nyin teh'-ang   Ao-kwu-z-tôh   nyin yiu soh-go
还是弗懂理性缘故啥？只有谁会教人德行？奥古士督 27 年有啥个

z-t'i Yiæ-su-kyiao kyi-z 'ang tao Lo-mô Nyi-lo wōng-ti dæ gyi dza-go   nyin ts'-eo yiu jü k'ô
事体？耶稣教几时行到罗马？尼罗皇帝待其咋个？20 年之后有谁柯

gyi-lah Yiæ-su nyin yiu soh-go z-t'i   nyin kwōng-kying yiu soh-go z-t'i   nyin
其拉？耶稣 98 年有啥个事体？170 年光景有啥个事体？300 年

li-hiang yiu kyi-go wōng-ti z k'ô Yiæ-su-kyiao-go   Ka k'ô-fah meng-du yiu ky'üih-tin ma   Kong-tæn-ding
里向有几个皇帝是柯耶稣教个？介柯法门徒有缺点吗？贡旦定

dza-go Sih-kyiao teng Yiæ-su-kyiao 'ang-k'æ pi-ky'i-læ dza-go
咋个？释教等耶稣教行开比起来咋个？

[1] 使得；导致

Di-Ts'ih Tsông

第七章

Tsing-Jing kyi-jün vah-tsiu ko-liao wô   Iao tsiang bih-koh s-peh Yiæ-su tso ts'aen-nyih lin t'in-'ô
真神既然罚咒过了话：「要将别国赐拨耶稣做产业，连天下

zing-deo-go di-fōng tu iao voh gyi-kæ-kwun   keh-lah Lo-mô-ning mih-diao Yiu-t'æ-koh feh-neng-keo lin
尽头个地方都要服其该管。」箇拉罗马人灭掉犹太国，弗能够连

Yiæ-su-kyiao mih-tsing dzæ-nen   'eo-deo fæn-cün lin Lo-mô kæ-kwun go joh-koh yia t'ong-sing kwe-peh Yiæ-su-kyiao
耶稣教灭进在内。后头反转连罗马该管个属国，也统性归拨耶稣教

de 了。

Ziah-z keh-sing poh-deo mæn-nying lön-tsing-læ   Lo-mô-koh t'ong-sing peh gyi-lah mih-diao de gyi yia
若是箇星北头蛮人乱进来，罗马国统性拨其拉灭掉了。其也

fi-dæn feh-neng-keo lin Yiæ-su-kyiao mih-tsing dzæ-nen   fæn-cün tsih-we pa-voh Yiæ-su-kyiao dô-kô jih-kyiao
非但弗能够连耶稣教灭进在内，反转只会拜服耶稣教，大家入教

de
了。

'Eo-deo kyiao-meng ziu yüih-fah 'ang-k'æ-ky'i de   cong-ü djün Eo-lo-pô tu tso-leh Yiæ-su-kyiao di-fóng
后头教门就越发行开去了。终于全欧罗巴都做了耶稣教地方

de
了。

Lo-mô tao Ao-kwu-z-tôh tso wông-ti z'-eo   doh-shü-nying ting-to   veng-li yia gyih-hao-go
罗马到奥古士督做皇帝时候，读书人顶多，文理也极好个。

Dæn-z pah-sing ih-dæ ih-dæ keng-kô ôh   veng-li ziu mæn-mæn t'e-pæn de   teng-tao poh-pin keh-pæn
但是百姓一代一代更加恶。文理就慢慢推扳了，等到北边箇班
mæn-nying lön-tsing-go z'-eo   shü yia ky'üih de   doh-shü nying yia kw'a m-neh de   Keh ziu kyiao-leh Heh-en
蛮人乱进个时候，书也缺了，读书人也快呒得了。箇就叫勒黑暗
z-shü
时世。

Nyün-z tsih-iao Sing-kying 'ang-k'æ-ky'i ziu neng-keo s-teh Heh-en z-shü pin-tso kwóng-ming de
原是只要《圣经》行开去就能够使得黑暗时世变做光明了。

Dæn-z ka z'-eo ing-pæn wa feh-zing tsôh de   Sing-kying tsih-yiu ts'ao-peng m-neh dza to yia
但是介时候，印版还弗曾作了。《圣经》只有抄本，呒得咋多，也
yiu hyü-to sin-sang doh tu doh-feh-c'ih
有许多先生读都读弗出。

Keh-lah dao-li wô-feh-læ   zia-k'æ-ky'i de   Lo-mô kyiao-deo ziu neng-keo 'eo zi-go sing-siang
箇拉道理话弗来，邪开去了。罗马教头就能够候自个心想
hong-p'in pah-sing-lah 'eo gyi ts'ô-tô   Gyi tsiang Mô-t'æ-djün - ka-shih ts'o
哄骗，百姓拉候其差朵。其将《马太传》XVI，16-19解说错了，
de gyi wô z fong
其话：「是耶稣封 彼得到 Pe-teh 世 tao 间上传 shü-kæn-zöng 公 djün 会上 kong-we
头。彼 zöng-deo 得死 Pe-teh 后，箇 si'-eo 个权 keh-go 柄又 gyün-ping 传 yi 落拨 djün-lôh 罗马教 Lo-
mô 头了 kyiao-deo。」

Gyi wa-yiu wô   keh-sing kyiao-deo kyi-jün z dæ Yiæ-su bæn-z-t'i   keh-lah yang-seh feh-we
其还有话，箇星教头既然是代耶稣办事体，箇拉样色弗会
long-ts'o cü-pô z sing-k'eo   wô ih-kyü hao sön ih-kyü su tsing-ziang Yiæ-su zi kóng-go shih-wô
弄错。嘴巴是圣口，话一句好算一句数，正像耶稣自讲个说话
t'ih-seh-vu-r-go
铁色无二个。

Pah-sing-lah ziu gyü-dæn gyi ziang Jing-ming ka wa we pa gyi tsing-ziang Gyi-'ô-nying pa La-mô-seng
百姓拉就惧惮其像神明介，还会拜其，正像旗下人拜喇嘛僧
ka-go
介个。

Lo-mô kyaio-deo neng-keo long-gyun
罗马教头能够弄权，使得真道理会邪到介个地步。既然本来都
z ing-we Sing-kying ky'üih pah-sing beng-go yün-kwu keh-lah 'eo-deo deh-we kying-djü pah-sing
是因为 « 圣经 » 缺，百姓笨个缘故，箇拉后头特为禁住百姓
k'en Sing-kying k'ong-p'o ih-ming-bah ziu feh-k'eng voh gyi de
看 « 圣经 »，恐怕一明白就弗肯服其了。

Tsæ-wô hyiang-fông yüih-long yüih-feh-z de keh-sing sin-sang kying tao feh kóng ts'ia-kwu zi deng-leh
再话乡方越弄越弗是了。箇星先生，经倒弗讲，且顾自庵勒
en-döng z-yün-li siu-'ang weh-go nying tao feh kao-hyüing gyi djöng-djöng t'i si-ko-liao nying ts'aen-nyiæn
庵堂寺院里修行，活个人倒弗教训其，常常替死过了人忏念。

Keh-go Heh-en z-shü feh-jün ziu kw'a hao liang de næn-kæn be gyi-lah sô-'æ fæn-cün we deng-tao
箇个黑暗时世弗然就快好亮了。难间被其拉所害，反转会庵到
mao-mao yiu nyin kwöng-kying wa dzing-gyiu z heh-en-go
毛毛有 1000 年光景，还仍旧是黑暗个。

T'in-cü-kyiao hyü-to ts'o-c'ü tu z keh nyin li-hiang fah-c'ih-læ go Keh Heh-en z-shü
天主教许多错处都是箇 1000 年里向发出来个。箇黑暗时世
li-deo-go z-t'i fi-dæn z Yi-da-li di-föng feh-pih shih de ziu-z bih-koh di-föng z-t'i yia
里头个事体，非但是以大利地方弗必说了，就是别国地方事体也
ky'üih-go tsih-yiu ih-liang-yiang iao-kying-tin z-t'i wa kong-leh-siang-z go
缺个，只有一两样要緊点事体还讲了相似个。

Yiæ-su ts-'eo m-kyi-pah-nyin tsing-dao-li long-do pin-diao de Keh-sing nyig wô Z doh-doh pa
耶稣之后呒几百年，真道理弄大^[1]变掉了。箇星人话是独独拜
ih-we Tsing-Jing feh-keo ziu we pa hyü-to si-ko-liao sing-nying ziang bu-sah ka-go
一位真神弗够，就会拜许多死过了圣人，像菩萨介个。

[1] 大大地

Kyiu-cü yi-kying dæ ah-lah ziu-næn gyi yia wô z feh-keo wa iao gyi-zi sing-zöng ling-nga tsæ
救主已经代阿拉受难，其也话是弗够，还要其自身上另外再
ky'üoh hyü-to kw'u-ts'u tso-c'ih hyü-hwô z-ken hao pu-pu-ts'eo
吃许多苦楚，做出虚花^[1]事干好补补凑^[2]。

[1] 无用的

[2] 付予更多。现代宁波话说「找凑」

Ing-we Yiu-t'æ-koh z Yiæ-su-go c'ih-sing ts-di keh-lah keh-sing nyig wô ziah-z neng-keo c'ih-meng
因为犹太国是耶稣个出身之地，箇拉箇星人话，若是能够出门
tao keh-deo ky'i ih-da ziu iao sön z sô-diao ze-ming-go kong-lao yi-kying tsoh-tsoh-go de ô-si-go
到箇头去一埭，就要算是赦掉罪名个功劳已经足足个了，下世个

foh-ky'i ih-ding z hao sön-su-go
福气一定是好算数个。

Keh-lah keh-sing gyin-sing-go cü-kwu wöng-wöng yiu ih do dziao deh-deh we-we tao Yiae-lu-sah-leng ky'i
箇拉箇星虔心个主顾，往往有一大潮，特特为为到耶路撒冷去
zōng Yiae-su-go veng
上耶稣个坟。

Dæn-z teng-tao Yiae-su löh-væn nyin keh-pæn T'u-r-kyi We-ts tsing-voh Yiu-t'æ-koh
但是等到耶稣落凡 1055 年，箇班土耳基^[1]回子征服犹太国
ts'-eo feh tsiao-dza næn-we Yiae-su-kyiao nying zōng Yiae-lu-sah-leng ky'i-go cü-kwu Eo-lo-pô di fōng
之后，弗照昨难为耶稣教人上耶路撒冷去个主顾。欧罗巴地方
cong-nying long-tsang-öng-sah de Lo-mô kyiao-wöng ziu c'ih 'ao-ling z-ka wô Kyiu-Cü-go veng-mo
众人拢总快煞了。罗马教皇就出号令，是介话：「救主个坟墓，
peh keh-pæn feh-siang-sing nying tsin-djü-kæn keh jih-dzæ z tao Yiae-su-kyiao-go me feng-fu gyi-lah ky'i-leh
拨箇班弗相信人占住间，箇实在是倒耶稣教个霉。」吩咐其拉起了
ping ky'i tang ky'i ing-hyü ko-tang-ko tu we sô gyi ze
兵去打去。应许个打个都会赦其罪。

[1] 现译为土耳其

Kwe-keng yiu deh-ma koh-go wöng-ti ping-mô 'eh-tæn-long ky'i tang keh-deo We-we-kyiao nying ky'i Dzong Yiae
归根有特买国个皇帝兵马合带拢去打箇头回教人去。从耶
su nyin dong-sing tang zōng sæn-nyin kong-fu Yiae-lu-sah-leng sön p'o-tsing de lu-zōng si-go teng
稣 1096 年动身，打上三年功夫，耶路撒冷算破进了，路上死个等
söng-leh dzing-li-go nying cong sön-ky'i-læ yiu
伤勒阵里个人，总算起来有 85,0000。

Yi'-eo nyin kwöng-kying Yiu-t'æ-koh ih-dzih z Yiae-su-kyiao kæ-kwun-go
以后 80 年光景，犹太国一直是耶稣教该管个。

Dæn-z keh-pæn We-ts yi gyiang-ky'i-læ tsiang Yiae-lu-sah-leng yi deh-leh-ky'i de Eo-lo-pô nying ky'i
但是箇班回子又强起来，将耶路撒冷又夺了去了。欧罗巴人起
hyüih-sing siang ky'i kyi gyi Kôh-c'ü tæn-köng ky'i-ping ky'i vah We-ts hao kyi-cün Yiae-su-go Veng-mo
血心想救其。各处担纲起兵去伐回子，好救转耶稣个坟墓。
'Eo-deo ih dzih tang-zöng ih-pah-to nyin sing yia lang de dzæ-s k'eng hyih-siu Dzong ky'i-deo tao
后头一直打上一百多年，心也冷了，才始肯歇手。从起头到
kyih-sah söng-söng-diao-go nying tsoh-tsoh yiu deo-liang pah-væn de Keh-z tæn-tsish döng-pin keh-pin We-ts
结煞，伤伤掉个人，足足有头两百万了。箇是单只荡边，箇边回子
wa feh sön-tsing
还弗算进。

Keh tsing kyiao-leh ih-k'eo-ky'i hō-leh pih-li iao ih-ngæn hao-c'ü tu m-neh-go
箇真叫勒一口气飈勒壁里，要一眼好处都呒得个。

Keh-cong-ka ky'in k'ong-mo zih-sah lao-peng-go z-ken tsih-yiu be zia-kyiao mi-'oh
箇种介牵空磨^[1]，蚀煞老本个事干，只有被邪教迷惑，
Heh-en-z-shü nying we tso-go Keh z ih-yiang de
黑暗时世人会做個。箇是一样了。

[1] 白费力气

Wa-yiu di-nyi-yiang yia z tso-keng-mah-go Lo-mô kyiao-wông yiu ka do gyün-ping ing-we
还有第二样，也是做根脉^[1]个。罗马教皇有介大权柄。因为
ky'ü-leh pah-sing-lah siang-sing gyi ziah-z yiu nying feh siang-sing ziu wô z dzao-fæn iao k'ô gyi bæn
亏了百姓拉相信其，若是有人弗相信，就话是造反，要柯其办
ze-ming
罪名。

[1] 源头

T'eo-p'ô yiu ih-t'ah di-föng nying tu-kyi feh-i gyi gyi ziu we feng-fu bih-koh-go wông-ti ta-ling
偷怕有一墳地方人都计弗依其，其就会吩咐别国个皇帝带领
ping-mô ky'i tsiang keh-t'ah di-föng 'o-cong ts'ao-mih de
兵马去将箇墳地方和众抄灭了。

Ziah-z tsih-yiu m-kyi-go nying feh i gyi ing-we ping-mô yüong-feh-djôh keh-lah dzih-teng Yiæ-su
若是只有呒几个人弗依其，因为兵马用弗着，箇拉直等耶稣
nyin ka z'-eo yi ts'eng-c'ih ih-go fah-ts hao kying djü gyi-lah
1204年，介时候又忖出一个法子好禁住其拉。

Gyi eo kôh-c'ü wông-ti ky'i ih-tsing oh ziang t'in-lao ka kyiao-leh Dzô-ts'ah ngô-meng kyiao-wông
其讴各处皇帝起一进屋，像天牢介，叫勘查察衙门^[1]，教皇
zi yi ling-nga fong ih-pæn nying ngæn-deo kyiao-leh Dzô-ts'ah-kwun hao kwu-djôh keh-go Dzô-ts'ah ngô-meng
自又另外封一班人，衙头^[2]叫勘查察官，好顾着箇个查察衙门
z-t'i Ziah-yiu nying yiu pun-kyü shih-wô kóng-ts'o 'oh-tsia yiu ih ngæn-ngaen teng kyiao-wông i-s
事体。若有人，有半句说话讲错，或者有一眼眼等教皇意思
feh-te keh-sing dzô-ts'ah-kwun ziu we ky'i k'ô gyi læ lin-tsih djün te-tsing tu hao-vong djün doh-meng
弗对，箇星查察官就会去柯其来，连即传对证都好留传，独门^[3]
ky'üih-tang dzing-tsiao Si-ze ding-löh ts'-eo ziu s ho me-sah 'oh-tsia bih-yiang ting-kw'u-go fah-ts
屈打成招。死罪定落之后就使火焜煞，或者别样顶苦个法子，
tsiu-tsôh gyi sah Yiu Z'-eo hweh-r-jün tsiang ih-go nying k'ô-leh-ky'i de tao-ti we-leh soh-go
周作其煞。有时候，忽然，将一个人柯了去了，到底为了啥个
z-ken lin-tsih gyi-zi deo-jü tu M-teh ts'ing-kyün beng-yiu hyiang tu feh-ken hyiang k'ong-p'ô hyiang
事干，连即其自头绪都呒得，亲眷朋友响都弗敢响，恐怕响
ih-hyiang lin zi-kô sing-ming tu næn-pao de

一响连自家性命都难保了。

[1] Inquisition, 现译为宗教裁判所

[2] 头衔。现代宁波话就叫「头衔」

[3] 仅仅；单单

Keh-pæn dzô-ts'ah-kwun ngæn-deo se-jün yiu ih-go sing-nying-go sing-z kô-zōng ts'ing-hwu
箇班查察官衙头虽然有一个「圣人」个「圣」字加上，称呼
sing-dzô-ts'ah-kwun jih-dzæ z pi Lao-hwu wa li-æ Yiu z-eo yiu-lao ny ing-kô teng hao-k'en-tin
圣查察官，实在是比老虎还厉害。有时候，有佬人家等好看点
nyü-nying tu we vu-ün vu-kwu ün-wöng gyi-lah p'ing-k'ong læ k'ô-leh-ky'i de Keh-cong-ka
女人，都会无冤无故冤枉其拉，拼空来柯了去了。箇种介
dzô-ts'ah-ngô-meng T'in-cü-kyiao di-föng yin-dzæ dzing-gyiu yiu peh-ko m-neh ziang yi-zin ka ming-töng-töng
查察衙门，天主教地方现在仍旧有，不过呒得像以前介明当当。

Dzih-teng Yiæ-su lôh-væn to nyin Eo-lo-pô hyü-to di-föng tu hyiao-teh kyiao-meng zia de
直等耶稣落凡 1500 多年，欧罗巴许多地方都晓得教门邪了，
ziu ky'i-diao kyiao-wöng i-leh Sing-kying ka tso de Keh kyiao-leh Kwe-tsing z-shü K'en Di-li
就弃掉教皇，依勒《圣经》介做了。箇叫勒归正时世（看《地理
书》53、54 面）。

Tao jü-kying Eo-lo-pô li-hyiang i T'in-cü-kyiao-go di-föng djü Yi-da-li ts-nga
到如今欧罗巴里向依天主教个地方除以大利之外，
tsih-yiu-Pi-li-z Veh-læn-si Si-pæn-yüô Bu-dao-yüô Ao-di-li-üô wa-yiu-sing
只有比利时、佛兰西、西班牙、葡萄牙、奥地利^[1]，还有星
zeh-keh-leng-teng siao di-föng Keh-sing di-föng se-tsih wa m-neh teng kyiao-wöng feng-k'æ yia ky'ü-leh bih-u-sen
杂箇愣敦小地方。箇星地方虽即还呒得等教皇分开，也亏了别鸟碎
kwe-tsing-go i-s yiu-tin tsia-ko-læ keh-lah tu pi yi-zin hao yia pi yi-zin 'o-jün ming-bah ziu
归正个意思有点借过来，箇拉都比以前好，也比以前和然明白，就
wô kyiao-wöng-go gyün-ping pi yi-zin yia t'e-pæn de Gyi-go gyün-ping peng-læ z Heh-en z-shü
话教皇个权柄比以前也推扳了。其个权柄本来是黑暗时世
hying-ky'i-læ-go teng-tao Sing-kying yü-kô 'ang-k'æ-ky'i pah-sing yü-kô ming-bah yia z-jün
兴起来个，等到《圣经》愈加行开去，百姓愈加明白，也自然
mæn-mæn we m-neh de K'en T'iah-sah-lo-nyi-kyüô
慢慢会呒得了（看《帖撒罗尼迦》II, 8）。

[1] 现译为奥地利

Meng-go shih-wô

问个说话

Lo-mô nying mih-diao Yiu-t'æ-koh yiu lin Yiæ-su-kyiao mih-diao ma
罗马人灭掉犹太国有连耶稣教灭掉吗 ? Keh-sing Poh-deo mæn-nying mih-diao
Keh-sing Poh-deo mæn-nying mih-diao
罗马人灭掉 ? 箕星北头蛮人灭掉

Lo-mô-koh yiu lin Yiæ-su-kyiao mih-diao ma Lo-mô-koh veng-li tao dza z'-eo ting hao Kyi-z wä-de
罗马国有连耶稣教灭掉吗 ? 罗马国文理到咋时候顶好 ? 几时坏了 ?

Dza-we wæn-we feh-cün Lo-mô cü-kyiao dza-we neng-keo tso kyiao-wöng Heh-en z-shü dza-we en-leh ka
咋会挽回弗转 ? 罗马主教咋会能够做教皇 ? 黑暗时世咋会暗了介

dziang-kyiu T'in-cü-kyiao ts'o-c'ü dza z'-eo ky'i-deo-go Keh Heh-en z-shü z-t'i to feh to Deo ih-yiang
长久 ? 天主教错处咋时候起头个 ? 箕黑暗时世事体多弗多 ? 头一样

z soh-go z-t'i ng teh ts-si wö-tæn-læ Di-nyi yang z soh-go z-t'i ng yia hao wö-leh
是啥个事体 , 尔得仔细话带来 ? 第二样是啥个事体 , 尔也好话勒

dziang-si tin Dza kyiao-leh Kwe-tsing z-shü Yin-dzæ yiu soh-go di-föng dzing-gyiu z i T'in-cü-kyiao go
详细点 ? 咋叫勒归正时世 ? 现在有啥个地方仍旧是依天主教个 ?

Keh-sing di-föng dza-we pi yi-zin hao-de ni Ng ts'eng kyiao-wöng gyün-ping iao teng kyi-z we m-neh-de
箕星地方咋会比以前好了呢 ? 尔忖教皇权柄要等几时会呒得了 ?

T'iah-sah-lo-nyi-kyüô shü dza wö-tih
《帖撒罗尼迦书》咋话的 ?

Di Pah Tsông

第八章

Z-dzong Poh-deo keh-pæn mæn-nying tsing-voh Lo-mô ts'-eo Yi-da-li di-föng ziu feng-leh deh-ma
自从北头箇班蛮人征服罗马之后 , 以大利地方就分了特买

koh-sang Ing-we feh-neng-keo dong-sing yiah-lih keh-lah ôh yüong-yi ziu nyung-kô tsih-cü yiu z'-eo t'ing
国生。因为弗能够同心协力 , 箇拉恶容易受人家节制。有时候听

Jih-r-mæn s-hwun yiu z'-eo voh Veh-læn-si 'öh-tsia Ao-di-li-üö kæ-kwun Keh z yiu-tin ziang
日耳曼使唤 , 有时候服佛兰西 , 或者奥地利该管。箇是有点像

t'in-li jing-wæn dao-li ing-we t'in-'ö-go nyung tsao-yi-ts ky'üoh-zing Lo-mô-koh to-siao siao-kw'u ko
天理循环道理。因为天下个人早已仔吃尽罗马国多少小苦过 ,

keh-tsao wæn-pao de
箇遭还报了。

Sæn-s-pah-nyin zin-deo   Yi-da-li di-fōng sang-i pi bih u-sen yü-kō nao-nyih   doh-shü nying yia
 三四百年前头，以大利地方生意比别鸟碎愈加闹热，读书人也

yü-kō to   Dæn-z keh-sing yi-kying kwe-tsing-liao di-fōng   djōng-djōng tsih-we hao-ky'i-læ
 愈加多。但是箇星已经归正了地方，常常只会好起来，   næn-kæn tu pi
 难间都比

Yi-da-li 'o-jün hying-wōng ts'ō-yün de   Yi-da-li di-fōng weh-be zia-kyiao sō-'æ
 以大利和然兴旺差远了。以大利地方活被邪教所害，   ziang Hyi-lah-koh
 像希腊国

ka dzing-gyiu z feh-zóng feh-lōh-go
 介，仍旧是弗上弗落个。

Yi-da-li di-fōng ing-we en-dōng z-yün ka nao-nyih   'o-zōng nyi-kwu ka to   tsæ-wō ing-we
以大利地方因为庵堂寺院介闹热，和尚尼姑介多，再话因为

feh-hyü pah-sing-lah k'en   Sing-kying   keh-lah ziu yiu hyü-to pô-hyi z-ken tso-c'ih-læ de   Dæn-z
 弗许百姓拉看《圣经》，箇拉就有许多把戏事干做出来了。但是

hyiang-fōng se-jün z tsing wā   yia feh pi kwu-z tsin ka hyüong-ôh   ing-we pa Tsing-Jing-go di-fōng m-yiu
 乡方虽然是真坏，也弗比古时节介凶恶，因为拜真神个地方呒有

ih-t'ah z pi pa kô-go bu-sah di-fōng yü-kō wā de
 一墳是比拜假个菩萨地方愈加坏了。

T'ong Yi-da-li di-fōng   yin-dzæ feng-leh jih-koh-sang   ziu-z Lo-mô   Na-peh-leh-s
 统以大利地方，现在分了十国生，就是罗马、那不勒斯、

To-s-kyüô-neh Mi-læn   Sah-r-tih-nyi-üô Mo-neh-ko Pô-r-mô
多斯加纳^[1]、米兰、撒尔的尼亚^[2]、摩纳哥、巴尔马^[3]、

Mo-teh-nô Lu-kyüô Sing-Mô-li-nyiah keh jih-t'ah di-fōng
摩德拿^[4]、卢加^[5]、圣马力涅^[6]箇十墳地方^[7]。

[1] Toscana, 现译为托斯卡纳

[2] Sardegna, 现译为撒丁

[3] Parma, 现译为帕尔马

[4] Modena, 现译为摩德纳

[5] Lucca, 现译为卢卡

[6] San Marino, 现译为圣马力诺

[7] 原书出版的1852年，意大利尚未统一，且地域范围与今天不同

Keh jih-koh li-hyang di-fōng   t'ong-sing yiu mao   cün-fōng yang-li   wu-k'eo yiu
箇十国里向地方， 统性有毛 12,0000 转方洋里^[1]， 户口有
da-iah ih-kw'e cün-fōng yang-li yiu   ka-siang-mao nyung deng-tih
2250,0000。大约一块转方洋里有 188 介相貌人庵的。

[1] 平方英里，1 平方英里约等于 2.59 平方公里

Yi-da-li keh-t'ah di-fōng   ing-we t'in-kō yia 'o-nön   di-t'u yia 'eo   liang-pin tu yiu hæ
以大利箇墳地方，因为天家也和暖，地土也厚，两边都有海。
shü-k'eo yi z ka bin-tōng   feh-leng cong-din   tso-sang-i   c'ih-sih tu hao   pah-sing-lah feh-jün
世口^[1]又是介便当，弗论种田、做生意，出息都好，百姓拉弗然
p'ô-feh kw'a-weh   p'ô-feh fu-tsoh-ky'i-læ   dæn-z k'o-sih ing-we lih-fah ā   wōng-ti teng kwun-fu tu
怕弗快活，怕弗富足起来。但是可惜因为律法坏，皇帝等官府^[2]都
iao bao-nyiah pah-sing   keh-lah pah-sing-lah feh-neng-keo jih-feng dza hying-wōng ky'i-læ
要暴虐百姓，箇拉百姓拉弗能够十分咋兴旺起来。

[1] 时代

[2] 原书残损，推测为「府」字

Yi-da-li di-fōng nyung   ts-tsih tao z hao-go to   dæn-z k'o-sih ing-we lih-fah ā   tsæ-wō
以大利地方人，资质倒是好个多，但是可惜因为律法坏，再话
kyiao-meng zia de   keh-lah doh-shü cü-kwu z yiu ko-su-go
教门邪了。箇拉读书主顾是有个数个。

Yi-da-li di-fōng sän-se keh-sing z t'in-sang-dzing-go siu-cü   Si-pin ze-ng soh-go di-fōng tu teng
以大利地方山水箇星是天生成个秀致，西边随尔啥个地方都等
gyi pi-feh-læ-go   keh-lah tæn-ts'ing teng tōh-zah-deo-en   keh-sing si-ky'iao fah-ts   z keh-deo
其比弗来个，箇拉丹青等笃石头案^[1]，箇星细巧法子，是箇头
ting-hao   Bih-koh yiu-ming-deo sin-sang da-kæ tu-z   Yi-da-li di-fōng 'oh-læ go   wa-yiu we tso-s-go
顶好。别国有名头先生大概都是以大利地方学来个，还有会做诗个
nying yia feh-siao
人也弗少。

[1] 人体雕塑

Meng-go shih-wō

间个说话

Z-dzong Poh-deo mæn-nying lön-tsing ts'eo Yi-da-li di-fōng dza-go-de Sæn-s pah nyin zin-deo
 自从北头蛮人乱进之后以大利地方咋个了？三四百年前头
 Yi-da-li di-fōng sang-i doh-shü keh-sing teng bih u-sen pi-ky'i-læ dza-go Yin-dzæ-ni Soh-go
 以大利地方生意读书箇星等别乌碎比起来咋个？现在呢？啥个
 yün-kwu Hyiang-fōng pi zōng-zin dza-go Soh-go yün-kwu Yi-da-li di-fōng yin-dzæ feng-leh kyi koh-sang
 缘故？乡方比上前咋个？啥个缘故？以大利地方现在分了几国生？
 Koh-veng t'ong-sing dza-kun do T'ong-sing yiu to-siao wu-k'eo Ih-kw'e cün-fōng yang-li da-iah yiu to-siao nying
 国份统性咋管大统性有多少户口？一块转方洋里大约有多少人
 deng-tih Yi-da-li di-fōng sang-dzing yiu dza-go hao-c'ü Dza-we feh hying-wōng Doh-shü nying dza-we
 庖的？以大利地方生成^[1]有咋个好处？咋会弗兴旺？读书人咋会
 ky'üih Keh-sing si-ky'iao fah-ts dza-we tao z Yi-da-li di-fōng ting hao
 缺？箇星细巧法子咋会倒是以大利地方顶好？

[1] 自然风貌

Di Kyiu Tsōng

第九章

Lo-mô-kôh li-hyiang di-fōng yiu cün-fōng yang-li wu-k'eo yiu tu z
 1. 罗马国里向地方有 1,7200 转方洋里，户口有 273,0000。都是
 voh kyiao-wōng kæ-kwun-go Koh-kô-go z-t'i da-kæ tu z kyiao-meng-li sin-sang bæn-go pah-sing-lah z
 服教皇该管个。国家个事体，大概都是教门里先生办个，百姓拉是
 feh tsôh-hying gyi nyi-leng kong-z go yia feh-hyü gyi-lah ing-c'ih Pao læ Sang-i lang-zing t'ao-væn
 弗作兴其议论公事个，也弗许其拉印出报来。生意冷靜，讨饭
 ôh-to Da-kæ Yi-da-li jih-koh li-hyiang ting meh-teng iao sön Lo-mô-koh de
 恶多。大概以大利十国里向，顶末等要算罗马国了。

Kying-dzing ziu-z Lo-mô zo-læ ts'ih-zo sæn-teng K'en Iah-'en mah-z-loh
 京城就是罗马，坐来七座山顶（看《约翰默示录》XVII）。
 Lo-mô dzing-li tōng-ts'u-ts tsong yiu ng-loh-jih-væn nying deng-tih tao yin-dzæ pô-pô tsih-yiu jih-s-ng-væn
 罗马城里当初子总有五六十万人庖的，到现在巴巴只有十四五万
 kwóng-kying de Ing-we keh-sing en-dōng z-yün ka to yiu hyü-to nen-nyü feh-tsôh dzing-ts'ing tsæ-wô
 光景了。因为箇星庵堂寺院介多，有许多男女弗作成亲，再话
 dzing-li-hyiang yiu-sing u-sen shü-t'u feh-hao keh-lah Lo-mô di-fōng si-go cü kwu pi sang-go cü-kwu yü-kô
 城里向有星乌碎水土弗好，箇拉罗马地方死个主顾比生个主顾愈加

to Ky'ü-leh bih-u-sen yiu hyü-to nyng djöng djöng tao Lo-mô læ deng feh-jün nyih-kyiu-ts-dziang mæn-mæn we
多。亏了别乌碎有许多人常常到罗马来庵，弗然日久之长慢慢会
pin-leh ih-zo k'ong-dzing de
变勒一座空城了。

Lo-mô di-föng yiu hyü-to kwu-z-tsin-go wöng-kong ngô-meng miao-yü keh-sing pi næn-kæn
罗马地方有许多古时节个皇宮、衙門、庙宇箇星，比难间
hao-k'en yin-dzæ keh-sing kwu-tsuh wa læ-kæn
好看。现在箇星古迹还来间。

Yia-yiu hyü-to li-pa-döng tsah-kwah leh wô-wô li-li sang-weh keh-sing tu tso-leh feh-tsiao dza
也有许多礼拜堂，扎括^[1]勒华华丽丽，生活箇星都做勒弗照咋
tsing-cü Yiu ih-go li-pa döng kyiao-leh Pe-teh-döng dzong dong-kong ky'i tao wun-kong we-ts
精致。有一个礼拜堂，叫勒彼得堂^[2]，从动工起，到完工为止，
yiu nyin iao kwun kw'e fæn-ping Kyiao-wöng ing-we dong-din feh-keo ziu tsöh-c'ih
有 117 年。要管 1600,00000 块番饼。教皇因为铜钿弗够，就作出
ih-yang kwæn-diah læ eo nying-kô læ ma nying-kô yiu kwæn-diah ts'ing-ky'i-kæn shih-Wô gyi-go ze-ming
一样关牒^[3]来，讴人家来买，人家有关牒请去间说话，其个罪名
ziu sön z sô-diao de
就算是赦掉了。

[1] 装饰

[2] 圣伯多禄大殿，或称圣彼得大教堂

[3] 证书。此处指罗马教廷发行的大赦证明书，即后世所谓赎罪券

Na-peh-leh-s koh-veng lin Si-kyi-li sön-tsing yiu cün-föng yang-li wu-k'eo yiu
2. 那不勒斯，国份连西基里算进有 4,2000 转方洋里，户口有
Kying-dzing yia kyiao-leh Na-peh-leh-s ky'ü-leh bih-köh nying yiu ho-veh tsæ-læ tsæ-ky'i
796,0000。京城也叫勒那不勒斯。亏了别国人，有货物载来载去，
sang-i tao wa bin nao-nyih-go ziah-z peng-di nying tsing ih-ngæn-tu m-tso go dzong m-neh t'ing-meng
生意倒还便闹热个。若是本地人，真一眼都呒做个，从呒得听闻
yiu ih-tsah jün ko-hæ ky'i tso sang-i ko
有一只船过海去做生意过。

Na-peh-leh-s di-föng di-cing ôh-to yiu z'-eo cing-leh li-'æ feh-tsiao to-siao vông-ts
那不勒斯地方，地震恶多，有时候震勒厉害。弗照多少房子
tih-tao yiu vu-ts'in-da-væn nying ah-sah de
跌倒。有无千大万人压煞了。

Keh tu z ing-we di-ô yiu liu-wöng teng bih-yiang tong-si læ-tih me
 箇都是因为地下有硫磺等别样东西来的焜，焜起来就生出气
 læ Ing-we keh-go ky'i ih-mun ah-feh-djü de ziu we s-teh di-yiang cing-dong Ziah-z p'ong-djöh yiu
 来。因为箇个气一满压弗住了，就会使得地垟震动。若是碰着有
 u-sen hao c'ih-ky'i shih-wô di ziu cing-leh ts'ô de Keh-sing t'ong nga-hiang u-sen kyiao-leh ho-sæn yia
 乌碎好出去说话，地就震勒岔了。箇星统外乡乌碎叫勒火山，也
 z teng bih-go sæn ts'ô-feh-to peh-ko li-hiang k'ong-sing-go 'ô-deo z ho yiu liu-wöng teng yiang-k'æ-liao
 是等别个山差弗多，不过里向空心个，下头是火，有硫磺等炀开了
 zah-deo læ-tih me Keh yiang-k'æ-liao-go zah-deo ziang shü ka we liu-go ming-z kyiao-leh La-va yiu
 石头来的焜。箇炀开了个石头像水介会流个，名字叫勒喇喉^[1]，有
 z'-eo pao-c'ih-læ ih-dzih liu-lôh sæn kyiah-'ô ziang ih-da ky'i-k'ang ka sih-shü z tsing li-'æ-go
 时候爆出来，一直流落山脚下，像一埭溪坑介，式势是真厉害个。

[1] lava, 现称为熔岩

Na-peh-leh-s siang-gying yiu ih-zo ting yiu-ming-deo ho-sæn kyiao-leh Vi-su-vi sæn keh-zo sæn
那不勒斯相近有一座顶有名头火山，叫勒维苏维^[1]山。箇座山
 yiu z'-eo pao-c'ih-læ dön-ky'ün hyiang-ts'eng tu mih-diao de nyin zin-deo yiu nying læ keh-zo
 有时候爆出来，团圆乡村都灭掉了。140 年前头有人来箇座
 sæn-kyiah-'ô læ-kæn gyüüh tsing ing-we yiu hyü-to kwu-tsih peh gyi gyüüh-c'ih-læ 'eo-deo yiu hyü-to nying ky'i
 山脚下来间掘井。因为有许多古迹拨其掘出来，后头有许多人去
 tsiang keh-sing zah-deo ngô-bæn na-nyi hwe-dzing long-tsong ky'i-ko ih-pin ziu yiu ih-zo dzing-ts
 将箇星石头、瓦爿、烂泥、灰尘拢总起过一边，就有一座城子
 lu-c'ih-læ lin oh-lô keh-sing tu zöng-hao-s-nyiang-go Deng-zöng nyin kwöng-kying keh-pin yi yiu
 露出来，连屋落箇星都上好斯样^[2]个。庵晌 40 年光景，箇边又有
 ih-zo dzing-ts lu-c'ih-læ oh-lô li-hiang yiu hyü-to p'oh-s siu-li yiu tong-si nyiah-tih ôh-ziang
 一座城子露出来。屋落里向有许多魄尸，手里有东西捏的，恶像
 læ-tih tso z-ken ka-go Keh liang-zo dzing-ts-go di-föng ih-t'ah kyiao-leh Heh-kyiu-læn-eng ih-t'ah
 来的做事干介个。箇两座城子个地方，一墳叫勒赫究兰恩^[3]，一墳
 kyiao-leh P'un-p'e-yi tu z ih-ts'in-ts'ih-pah to nyin zin-deo be keh-zo ho-sæn pao-c'ih læ-go hwe-dzing teng
 叫勒潘沛以^[4]，都是一千七百多年前头被箇座火山爆出来个灰尘等
 la-va keh-sing tong-si mah-zöng-tih go

喇叭箇星东西没上的个。

[1] Vesuvius, 现译为维苏威

[2] 好好的

[3] Herculaneum, 现译为赫库兰尼姆

[4] Pompeii, 现译为庞贝

Si-kyi-li hæ-tao z jōh Na-peh-leh-s kæ-kwun-go yiāng-yiāng tu teng Yi-da-li ts'ō-feh-to
西基里海岛是属那不勒斯该管个。样样都等以大利差弗多。

Si-kyi-li di-fōng yia yiu ih-zo ho-sæn kyiao-leh Yi-da-nō sæn pi Vi-su-vi wa kao yiu z'-eo
西基里地方也有一座火山叫勒以大拿^[1]山，比维苏维还高，有时候

pao-c'ih-læ yia keng-kō li-'æ Se-tsih keh u-sen teng hæ-k'eo lu ts'ō ih-pah to li yiu z'-eo
爆出来也更加厉害。虽即箇乌碎等海口路差一百多里，有时候

pao-c'ih-læ-go la-va keh-sing ih-dzih we liu-lōh hæ-li ky'i heh-in teng hwe-dzing ts'ō-feh-to t'in we peh gyi
爆出来个喇哦箇星一直会流落海里去。黑烟等灰尘差弗多天会拨其

tsô-djü pun-pin wa yiu hyü-to tsing-kw'e zah-deo fi-c'ih-læ ziang fōng-p'ao ka-go Yiae-su
遮住半边。还有许多整块石头飞出来，像放炮介个。耶稣 1669

nyin teng-cü yiu nyi-sæn-væn nying peh gyi mih-diao de Ing-we keh sæn-kyiah-'ō tsiu-we di-t'u jih-dzæ hao
年，趸注有二三万人拨其灭掉了。因为箇山脚下周围地土实在好，

keh-lah nying-kō dæn-ming ng dza p'ō-shü-shü yia dzing-gyiu yiu nying we ky'i deng-go
箇拉人家但明^[2]尔咋怕势势，也仍旧有人会去庵个。

[1] Etna, 现译为埃特纳

[2] 任凭

Keh-sing Lih-peh-li hæ-tao yia z Na-peh-leh-s kæ-kwun-go Keh-deo yia-yiu ih-zo ho-sæn
箇星立不里^[1]海岛也是那不勒斯该管个。箇头也有一座火山，

kyiao-leh S-tōng-bo-li sæn Keh-go sæn z nyih-nyih yia-yia læ-tih dziah ho-deo yün-yün sæn-s pah
叫勒斯当婆里^[2]山。箇个山是日日夜夜来的着，火头远三四百

li-lu tu k'en-kyin go
里路都看见个。

[1] Lipari, 现译为利帕里

[2] Stromboli, 现译为斯特龙博利

To-s-kyüō-neh di-fōng yiu cün-fōng yang-li wu-k'eo yiu pah-sing pi
 3. 多斯加纳地方有 5000 转方洋里，户口有 15,0000，百姓比

Yi-da-li nen-pin shü-vi fu-tsoh tin lih-fah yi pi gyi-lah hao-tin di-fōng z voh Ao-di-li-üō
以大利南边势微富足点。律法又比其拉好点，地方是服奥地利亚

kæ-kwun-go yin-dzæ To-s-kyüō-neh wōng z Ao-di-li-üō wōng-ti zi-kō-nying
该管个，现在多斯加纳王是奥地利亚皇帝自家人。

Kying-dzing kyiao-leh Veh-lo-leng-s di-fōng veng-nga hao dzong-zin yiu hyü-to yiu-ming-deo-go
京城叫勒佛罗伦斯^[1]。地方分外好。从前有许多有名头个

doh-shü-nying z-keh-deo c'ih-go
读书人是箇头出个。

[1] Florence, 也译为佛罗伦萨

Dæn-z k'o-sih ziang bih-go Lo-mô-kyiao di-fông yia z feh-hyü nying k'en Sing-kying
但是可惜像别个罗马教地方，也是弗许人看 «圣经»。
Gyiu-nyin-ts yiu ih-go cü-eo teng kyi-go beng-yiu-kô dô-kô k'en-k'en Sing-kying kwun-fu teh-cü ziu
旧年子有一个诸侯等几个朋友家，大家看看 «圣经»，官府得知就
tsiang keh kyi-go-nying long-tsong c'ong-kyüing c'ih-ky'i de
将箇几个人拢总充军出去了。

Mi-læn teng We-ne-seh ti-di-fông yiu cün-fông yang-li wu-k'eo yiu
4. 米兰等韦内瑟^[1]底地方有 1,8000转方洋里，户口有
tu z Ao-di-li-üô kæ-kwun-go We-ne-seh kying-dzing z læ hyü-to hæ-tao zóng-teng
470,0000，都是奥地利亚该管个。韦内瑟京城是来许多海岛土顶，
z yiu to kwang gyiao lin-long-tih go nying-kô læ-WÔng tu z yüong siao-jün tsing-ziang dông-deo nyting
是有 500 多梗桥连拢的个，人家来往都是用小船，正像荡头人
yüong gyiao-ts ka-go
用轿子介个。

[1] Venice, 现译为威尼斯

Yi-da-li li-hyang wa-yiu ih-go siao-koh kyiao-leh Teh-li-z-ti yia z kwe Ao-di-li-üô
以大利里向，还有一个小国叫勒德利士底^[1]，也是归奥地利亚
kæ-kwun-go di-fông yiu -cün-fông yang-li wu-k'eo
该管个，地方有 4000 转方洋里，户口有 50,0000。

[1] Trieste, 现译为蒂利亚斯特

Sah-r-tih-nyi-üô z dzong ih-go hæ-tao c'ih-ming-go Koh-veng yiu cün-fông
5. 撒尔的尼亞是从一个海岛出名个。国份有 1,5000 转方
yang-li wu-k'eo yiu pah-sing pi Yi-da-li bih-c'ü di-fông keng-kô ming-bah Gying-læ
洋里，户口有 360,0000。百姓比以大利別处地方更加明白。近来
sæn-s nyin li-hyang wông-ti zi fah ih-dao ts-i cing pah-sing-lah kong-kyü nying tso-kwun hao teng gyi
三四年里向，皇帝自发一道旨意，准百姓拉公举人做官，好等其
dô-kô zao lih-fah bæn kong-z keh-sing
大家造律法，办公事箇星。

Mo-neh-ko koh-veng tsih-yiu cün-fông yang-li wu-k'eo tsih-yiu kwông-kying Yia z
6. 摩纳哥^[1]国份只有 52 转方洋里，户口只有 7000 光景。也是
zi yiu-ih-go koh-wông dæn-z ing-we koh-veng siao keh-lah yia jün-k'ao Sah-r-tih-nyi-üô pao-wu
自有一个国王，但是因为国份小，箇拉也全靠撒尔的尼亞保护
gyi-lah-go

[1] 原文错印为 mō-neh-ko

Pō-r-mô koh-veng cün-föng yang-li wu-k'eo yiu
7. 巴尔马，国份 2200 转方洋里，户口有 46,5000。

Mo-teh-nô koh-veng yiu cün-föng yang-li wu-k'eo yiu
8. 摩德拿，国份有 2000 转方洋里，户口有 40,0000。

Lu-kyüô koh-veng tsih-yiu cün-föng yang-li wu-k'eo yiu Keh sän-t'ah di-föng
9. 卢加，国份只有 400 转方洋里，户口有 16,5000。箇三墳地方

tu z zi yiu ih-go koh-wöng-go
都是自有一个国王个。

Sing Mô-li-nyiah koh-veng tsih-yiu cün-föng yang-li wu-k'eo sön z pah-sing zi
10. 圣马利涅，国份只有 22 转方洋里，户口 7000，算是百姓自
tso cü-i dæn-z k'ao-djöh kyiao-wöng go shü-dao pao-wu gyi go Keh-t'ah di-föng koh-veng se-tsih ka
做主意，但是靠着教皇个势道保护其个。箇墳地方国份虽即介
ih-ngæn-ngæn do lih-lih koh tao yi-kying yiu to nyin 'Ah-köh li-hyiang dzong m-neh t'ing-kyin yiu nying
一眼眼大，立立国倒已经有 1300 多年。合国里向从呒得听见有人
bæn si-ze ko
办死罪过。

Meng-go shih-wô

间个说话

Lo-mô koh-veng to-siao do Wu-k'eo ni Voh jü kæ-kwun go Kong-z keh-sing kwe jü bæn
罗马国份多少大？户口呢？服谁该管个？公事箇星归谁办？

Pah-sing-lah dza-go Lo-mô-koh teng bih-koh pi-ky'i-læ dza-go Lo-mô-dzing kyin-læ soh-go u-sen
百姓拉咋个？罗马国等别国比起来咋个？罗马城建来啥个乌碎？

Iah'-en Meh-z-loh yiu soh-go shih-wô tin-djöh gyi Yin-dzæ nying yiu pi kwu-z-tsin to ma Yiu
《约翰默示录》有啥个说话点着其？现在人有比古时节多吗？有

soh-go kwu-tsih læ-kæn Li-pa-döng dza-go Kóng-tao keh-go Pe-teh-döng dza wô-tih
啥个古迹来间？礼拜堂咋个？讲到箇个彼得堂咋话的？

Na-peh-leh-s koh-veng to-siao do Wu-k'eo ni Sang-i dza-go Di-cing to feh to Di-cing
那不勒斯国份多少大？户口呢？生意咋个？地震多弗多？地震

z soh-go kóng-kyiu Vi-su-vi sæn dza-go Sæn-kyiah-'ô yiu soh-go kwu-tsih gyüih-c'ih-læ Yi-da-nô sæn
是啥个讲究？维苏维山咋个？山脚下有啥个古迹掘出来？以大拿山

dza-go S-tông-bo-li sæn dza-go
昨个？斯当婆里山昨个？

Kōng-tao To-s-kyüô-neh dza wô-tih
讲到多斯加纳咋话的 ? 米兰等韦内色咋个 ? 德利士底呢 ?
Sah-r-tih-nyi-üô pi Yi-da-li bih-c'ü dza-go
撒尔的尼亚比以大利别处咋个 ? 摩纳哥咋个 ? 巴尔马呢 ? 卢加 ?
Mo-teh-nô Sing-Mô-li-nyiah
摩德拿 ? 圣马利涅 ?